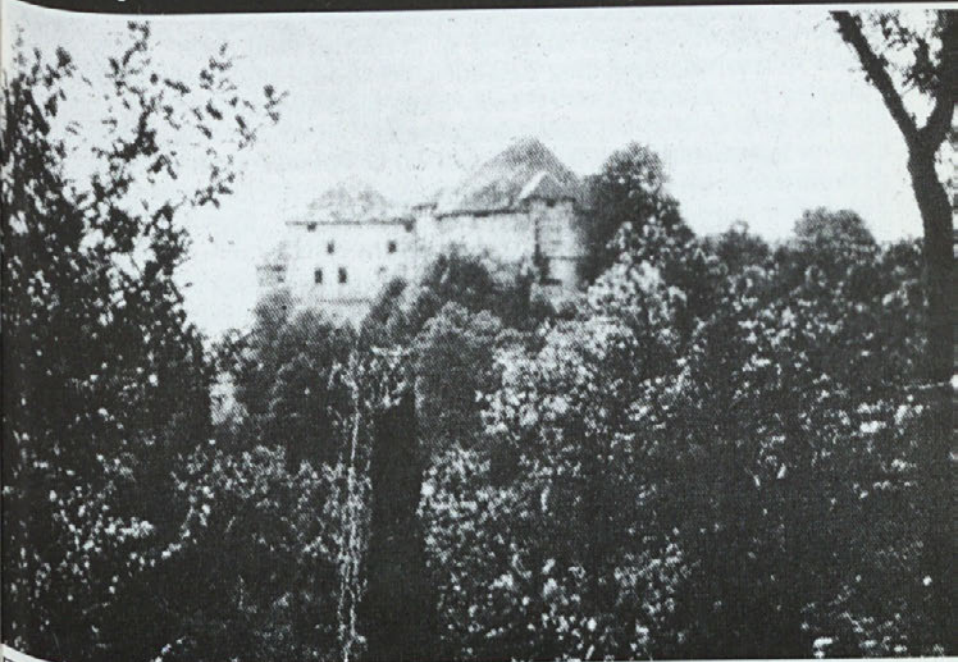

Tabor

1943 - 1998

Spomin junakom GRČARIC, TURJAKA, VEL. OSOLNIKA, GRAHOVEGA

1998

EL FORTIN

9-10

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los
Anticomunistas Eslovenos Unidos.

Director: Ing. Antonio Matičič,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.
Propietario: lic. Ivan Korošec

Composición, diagramación, armado e impresión:
Talleres Gráficos VILKO S. R. L., Estados Unidos 425
(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/307-1044
Fax: 307-1953 - E-mail: vilko@ciudad.com.ar

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 321.385

NAROČNINA: Za vse države 20 USA dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, pošiljajte na naslov:
Bogoslav Sustersic, Gral. Vacca 988 (1686) Hurlingham
Pcia. Buenos Aires, Argentina.

Dopise, članke in ostalo pošto pošiljajte na naslov:
Ivan Korošec, A. Lanz (C. 24) 4391, 1884 Berazategui,
Pcia. Buenos Aires, Argentina.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

*Svobodni sveta
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!*

Septiembre-Octubre 1998 • Buenos Aires • September-Oktober 1998

OB 55-LETNICI SPOMINA NA SLOVENSKI ALKAZAR — TURJAK!

Ne morem iti preko tega spomina, da mu ne bi tudi jaz posvetil nekaj besed, kajti s tem se je začelo prvo masovno uničevanje slovenskega življa, ki ni hotel slediti komunistični revoluciji. Živo se spomnim komunističnega fanatika Kardelja in ostalih revolucionarjev, ki so kričali pred gorečim gradom: „Vežite jih in poberite jim vse, saj ne bodo več rabili!“ In res, zgodilo se je ravno tako, kakor so govorili. Pred menoj je stal velikolaški zdravnik dr. Ludvik Kožuh, Beno Rožanc in drugi. Dr. Kožuh je hotel pojasniti Kardelju, da je njegova prisotnost v gradu prvenstveno zaradi njegovega poklica in mu je Kardelj zagotovil: „Moja častna beseda, da se ti ne bo nič žalega zgodilo.“

Nekaj časa za tem je dr. Kožuh ležal mrtev z ostalimi (64 po številu) za železniško postajo Velike Lašče. Ko sem zvedel, kaj se je zgodilo s temi nesrečniki na častno Kardeljevo besedo in za surovo obnašanje komunistov, je v meni ugasnilo upanje po kakšnem sporazumu ali spravi, da bi skupno branili svojo zemljo. Kako naivno je bilo moje upanje, moja želja in hotenje. Prevaran sem bil. A me ni prevala rodna zemlja, plemenitost ljudi, temveč mračna, nepoznana ideja komunizma me je prevarala.

Še danes po letih te tragične epizode se mi prikradejo solze v oči, ko se spomnim prijateljev in kolegov, kako hrabro so se borili in umirali. Kje ste moji prijatelji Tone, Jože, France, Janez, Ludve,

Roman, ki ste stali na obzidju gradu in branili pravice in čast svojih očetov. Dali ste svoja mlada življenja, da bi slovenski narod zopet svobodno živel. Oni pa, ki so krivi vaše smrti, naj se na kosteh v Jelendolu, Mozlju, Grčaricah, kraških jamah in gozdovih spomnijo svojih zablod. Zaživel so vaši duhovi in prosijo slovenski narod, da si kaj takega nikdar več ne dovoli na svoji zemlji. Kako kruto je oskrunila našo domovino prevratna ideja, ki je z eksponenti domačih fanatikov spremenila našo zemljo v brezmejno grobišče. Poklonimo se ob tem spominu žrtvam tistih, ki so dali svoja življenja in prosimo Stvarnika, da bi bili za vedno odvrnjeni od tragedije, ki nas je oropala generacijo mladih življenj.

Preživeli branilec Turjaka
Ludvik Perko

Ali je imel Cankar prav? Sami sodite!

„Na kantonu kraj cesarske ceste je sedel človek in je bridko jokal. Jezus je stopil k njemu in ga milo vprašal: ‚Kaj ti je mož, da tako bridko jokaš?‘

Človek je zmajal z glavo, ni pogledal, nič odgovoril.

Jezus se je nagnil k njemu in je rekel nadalje: ‚Povej kaj je, da ti morem pomagati!‘ Človek je rekel v svoje mokre dlani: ‚Meni ni pomoči, ne na zemlji ne v nebesih.‘

Jezus se je zgrozil in je rekel: ‚Jaz sem Jezus, tvoj Bog, kdo si?‘

Zaihtel je tedaj človek in odgovoril: ‚Slovenec sem!‘

Tedaj se je tudi Jezus sam bridko zjokal in je šel dalje po svoji poti.“

Ko je Ivan Cankar zapisal, da smo Slovenci narod hlapcev, se je motil, seveda! Danes bi moral živeti in bi videl, da smo samostojni in sami svoji gospodarji.

Kaj pa, ko je napisal zgornjo črtico? Ali je morda v duhu gledal zadnje desetletje pred začetkom tretjega tisočletja? Ko se je ves podjarmljeni svet otresele komunističnega jarma, le Slovenci smo po 45-letnem komunističnem enoumju, na svobodnih volitvah že dvakrat naprosili prejšnjega voditelja, naj nas še naprej vodi? Ta pa se je obdal s staro gardo in zdaj smo kjer smo! Ali nam res ni pomoči? Ali se je res Cankar zmotil?!

Amer Slov. KSKJ

IMELI SMO GENERALA-SLOVENCA

6. septembra je bila v Slovenski hiši žalna svečanost ob spominu smrti generala Leona Rupnika. Spominsko besedo je podal lic. Ivan Korošec.

Spominjamo se smrti divizijskega generala Leona Rupnika.

Predvčerajšnjim - pred 52 leti v Ljubljani, v grazmozni jami ob zelenem bajerju je bilo.

Da bomo Rupnika prav sodili - „sodili“ sem dejal. Trda je ta beseda, toda tako naša je, saj se vedno radi postavljamo za sodnike in celo za nepravilne sodnike.

Če je nekdo, ki je storil 99 pozitivnih dejanj, v enem pa se je zmotil, ga sodimo in obsodimo zaradi enega samega zmotnega dejanja.

In ta nekdo je tudi Rupnik - general - človek.

Nekaj za osvežitev spomina.

Ko je 8. septembra 1943, ob razpadu italijanske vojske, vodstvo Slovenske legije izgubilo glavo in iz Ljubljane poslalo povelja najbližjim postojankam Vaških stražarjev, da zapustijo nezaščitene vasi in se

zberejo na Turjaku, Zapotoku, Velikem Osolniku, Zaplani, da pričakajo Angleže, ki se bodo izkrkali v Istri. To poveljstvo iz Ljubljane ni moglo videti, kaj se je dogajalo na terenu.

Partizani pa so med tem razoroževali Italijane in mobilizirali moške po vaseh. Dobili so najboljše orožje vseh vrst in močno vojsko

čeprav mobilizirancev. Vaški stražarji na novih postojankah pa so čakali Angleže in lastnega poveljstva. Namesto teh so prišli reorganizirani partizani z Italijani - ter s težkim italijanskim orožjem razbili Turjak, Veliki Osolnik, razgnali Zapotok in Mokerc. Sledil je popoln poraz Slovenske legije.

Mnogo fantov je bilo zajetih in pomorjenih. Nekaj pa se jih je rešilo do ljubljanskega bloka, čakajoč, da jih novi okupator Ljubljane deportira v koncentracijska taborišča.

Ta katastrofa je bila posledica napačne strategije. Namesto, da bi Slovenska legija vsaj v tem času pristala na oboroženo ilegalno na terenu, je fante držala v novih postojankah ignorirajoč partizansko novo oborožitev ob italijanskem sodelovanju.

Slovenija brez branilcev in brez narodnih vodij je čakala nekoga, ki bi stopil na izpraznjen piedestal in narodu pokazal pot iz kaosa, nasilja in krvi.

Nikogar ni bilo! Edini, ki je bil še z narodom, je bil duhovni oče - škof Rožman, ki je mislil na ubogo, osamljeno ljudstvo. Prosil je starega generala, naj za božjo voljo stopi pred narod in stori nekaj.

In tisto nekaj, je bilo edino, kar je bilo sploh možno storiti v kaotičnem momentu potaplajoče se slovenske barke: Z okupatorjevim dovoljenjem in njegovo pomočjo je organiziral domačo vojsko za red in varnost.

Ni se obotavljal stari general, čeprav je vedel, da pred svetom prevzema sporno mesto - njegova skrb je bil narod na križ razpet.

Zbral je razkropljene fante in organiziral slovensko domobranstvo, da bo zaustavil in pregnal nasilje boljševikov in italijanskih tolp.

Bila je izjemna pomoč v izjemnem času za organizacijo odpora proti nasilju. Ta pomoč je bila v tistem času opravičljiva - bili so zanjo življenjski razlogi. **Zato danes ni treba ničesar opravičevati!**

Če bi general Rupnik rešil eno samo slovensko življenje, bi bil vreden pohvale. Rešil jih je tisoče in obvaroval narod, da ga okupator ni selil, ne gonil v internacijo ter zaustavil divjanje boljševikov.

Na ljubljanskem gradu je spet zaplapolala slovenska zastava, ne Hitlerjeva in ne Stalinova. Šole so ostale slovenske, uradni jezik slovenski. Nobeden domobranec ni bil na nemški fronti, temveč doma - **domo-branec** s slovenskim znakom, slovenskim poveljem in slovensko pesmijo. Vasi so bile varne in nagelj je spet zacvetel na

dekliškem oknu.

Domobranci smo šli od zmage do zmage. Zaupanje v vrhovnega poveljnika je bila tista silna moč, ki je gnala fante v juriše. Bil je ponos, ki ni poznal umika. Rane so bile domobrancem častna odlikovanja.

General Rupnik ni iz Ljubljane z daljnogledom opazoval boreče se fante. Šel je mednje na fronte Primorske, Notranjske, Dolenjske. Zato so ga imeli fantje radi, imenovali so ga oče. Domobranski pogum je bil nekaj izrednega. Že samo ob pojavu udarnega bataljona je partizanske brigade panika nadrevila v beg.

V deželo se je vračal mir in breskrbnost.

Pa je prišel tisti nesrečni maj. „Nesrečni“ pravim, ko je general Rupnik storil napako.

V Ljubljani so se zbrali ljudje, ki so se imenovali vlado in ukazali generalu, da jim izroči poveljstvo domobranske vojske. Dosegli so zahtevano. Toda v tistem odločilnem zgodovinskem času niso bili kos ne poveljstvu ne vladi.

Leta 1918 po koncu I. svetovne vojne so iz Ljubljane svarili generala Majstra, ki je imel svoje bataljone na Koroškem in Štajerskem: „Ne uporabljajte nobene sile, vse so bo uredilo za pogajalsko mizo.“

General Majster, ki je videl kritično situacijo na terenu, jih ni poslušal. Udaril je in rešil del Koroške in Štajersko, sicer bi Nemci prišli do Save.

1945: leta se je ponovilo leto 1918. Tudi generalu Rupniku so poslali svarilni nasvet: „Izročite nam vojsko in vse se bo uredilo za pogajalsko mizo.“

Kako se je uredilo, smo priča slovenskega holokavsta! Domobranski bataljoni, pa matere, žene, dekleta in otroci so končali v breznicah.

Ob veliki narodni tragediji in razočaranju nad nekaterimi, stari general ni zdržal. Prostovoljno je šel za svojimi fanti v strašne muke, ponižanja in smrt. V svoji oporoki je med drugim zapisal:

Slovenski narod naj mi odpusti, da sem se po politični prevari lahkoverno odrekel svojemu sklepu, poveljevati hrabrim domobrancem do konca.

Ta napaka me strašno muči. Tudi v najbolj neugodnem slučaju, bi nadaljevanje borbe proti bolševizmu bilo za narod, domobrance in mene bolj koristno in častno...

4. september 1946

V gramozno jamo je zapeljal olivnozeleni tovarnjak. Z njega je iztopil mož v temnosivi nedeljski obleki. Beli lasje so mu bili skrbno počesani. Visok in zravnjan je stopal, kot bi štel korake prav do dna gramozne jame.

„Vaša pomilostitev je zavrnjena“, mu je odurno sporočil vodja skupine partizanskih vosovcev Mitja Ribičič.

Eden izmed njih je pristopil, da bi mu zavezal oči.

„Pusti, da vsaj z zadnjim pogledom še objamem mojo drago Slovenijo!“

Šest partizanov je namerilo puške vanj.

„Živel slovenski narod!“ je z gromkim glasom zaklical general Rupnik vzhajajočemu soncu naproti.

Šest boljševikov je sporožilo, zadeli so ga trije - eden prav v srce.

Visoki mož se je zamajal, razprostrli roki v objem domovini in se zrušil na obraz...

Tako so ubili prvega slovenskega in edinega domobranskega generala Leona Rupnika.

Ne vemo, le slutimo, kje trohne njegove kosti. Vemo pa, da ga je Bog sodil drugače, kot sodimo ljudje.

General Leon Rupnik, v večnost Te pozdravljamo in v večnost se Ti zahvaljujemo za tvojih 99 dobrih dejanj.

1943 Slovensko domobranstvo 1998

*55. obletnica ustanovitve
Slovenske domobranske vojske,
v obrambo proti nasilju in zločinom
komunističnih partizanov za proletarsko,
boljševiško revolucijo
in sovjetsko Slovenijo.*

Pozdrav in poklon junakom GRČARIC

Kdo sem, ki tole pišem? Ime mi je Ivan Lavrih, upokojen župnik v Ameriki. Pa to ni važno. Važno je to, da sem po vsej verjetnosti edini še živ, ki sem preživel skupaj z grčarskimi junaki, zapore v kočevskem gradu, slavni kočevski proces in taborišče v Medvejeku, kjer sem pobegnil.

Zakaj sem jaz ostal živ? Morda zato, da vam danes povem resnico o teh junakih, resnico, ki smo jo morali molčati 50 let. Omenjati njihova imena, ali iskati njihove grobove, je bil narodni zločin.

Moje prvo srečanje s temi junaki je bilo v Grčaricah samih, samo en dan prej, preden so partizani začeli napad na Grčarice. Koliko veselja in korajže je bilo v teh fantih. S kakšnim veseljem so mi pripovedovali, da vsako uro pričakujejo pomoč srbskih četnikov, ki

Grčarice pred 8. septembra 1943

bodo prišli iz Like, vsaj 200 po številu. Povedali so mi, kako je šel major Novak, kakih deset dni pred začetkom napada v Liko in je tam dobil zagotovilo od poveljnika liškega četniškega odreda, majorja Bjelajaca, da bo takoj poslal pomoč. Nekateri poveljniki so to verjeli, drugi pa so dvomili. Poleg tega jim je major Novak - ki je bil v Ljubljani - prepovedal izpad iz Grčaric, čeprav bi bil izpad celo osmega ali devetega septembra še mogoč. Srbski četniki, kot smo pozneje zvedeli so prišli le do Srbskih Moravic, kjer so jih partizani razbili. Tako pomoč ni prišla. To je bila prva tragedija Grčaric. - Druga pa je bila borba sama. Partizani niso zavzeli Grčaric, kot se hvalijo, ampak zavzeli so jih italijanski topovi. Brez italijanske pomoči Grčarice ne bi nikdar padle, čeprav je bilo v Grčaricah le okoli 150 četnikov. Seveda komunistični zgodovinarji opisujejo padec Grčaric kot eno največjih partizanskih zmag. Ujete grčarske vojake so komunisti odpeljali, zvezane z žico, v Kočevski grad.

Moje drugo srečanje s četniki je bilo v kočevskem gradu. Mene so partizani zajeli v Turjaku. Tudi Turjak je padel zaradi Prajerjeve izdaje in italijanskih topov, ki so 4 dni neprestano razbijali grajske zidove.

Po strahotnem pretepanju, zasramovanju in pljuvanju v obraz - terenke iz Velikih Lašč so se najbolj odlikovale - so nas duhovnike in bogoslovce odpeljali z vlakom iz Velikih Lašč v Kočevje in nas zmetali v grajske zapore, med četnike. Bogoslovce so po nekaj dneh odpeljali v štiški samostan, duhovniki: France Malovrh, Jaka Mavec in jaz smo pa ostali med četniki. Med četniki je seveda bil tudi njihov kurat Tonček Šinkar. Tako smo v smrtnih celicah kočevskega gradu skupaj doživljali strahote teh zaporov in strahote kočevskega procesa.

Vem, da se sliši neumno in nemogoče, pa vendar je res, da sem najlepše dneve svojega duhovskega življenja doživljal v kočevskih zaporih med četniki. Res so to bili dnevi fizičnega trpljenja, lakote, pretepanja, zasramovanja, pljuvanja v obraz, dnevi smrti, ne samo telesa ampak tudi duha. Vse so hoteli umoriti v nas.

Na drugi strani so pa to bili dnevi ljubezni, pokore, odpuščanja, spreobrnjenj. Najlepše spovedi v svojem duhovniškem življenju sem imel v kočevskih zaporih. Rudolf in Cigo in Tonče se še spominjate? Koliko veselja in ljubezni in odpuščanja je prišlo v duše teh na smrt

obsojenih. Ko pride mir v dušo, ko se vrne božja ljubezen, ko se srce pribori do odpuščanja, tedaj se srce napolni z radostjo in veseljem.

To so bili dnevi spoznavanja duš in človeške narave obsojenih na smrt. V trpljenju in v senci smrti človek pokaže kaj je. Toliko ljubezni drug do drugega, toliko razumevanja, spoštovanja in pomoči, nisem še nikdar doživel v življenju. Ko so vrgli Gabrijela Capudra, vsega krvavega in pokritega z ranami v celico št. 1, mu je Cigo rekel: „Jaz bom ustreljen, na, pojej mojo čorbo, morda ti bo kaj pomagalo. Lačen si.“ In ta dva sta bila politično in ideološko daleč, daleč narazen. Smrt premosti vsa nasprotstva.

To so bili dnevi veselja in pesmi. Čeprav smo se komaj premikali od lakote in slabosti, peli smo pa le. In kako lepo. Tonče, Cigo, Joco se še spominjate? Tonče je vedno „čez“ zapel. In pesmi so se vrstile: Dekle, kdo bo tebe ljubil..., N'mav čez izaro..., Lipa zelenela je... kar brez konca. Komunisti so kleli in divjali, besno grozili, mi pa peli. Prepričani so bili, da nas bodo strli, uničili, pa je bilo ravno nasprotno.

To so bili dnevi spoznavanja drug drugega. Ljudje različnih političnih strank in ideologij, toda eno je bilo skupno: neizmerna ljubezen do naroda in svobode. In vsi smo bili pripravljeni dati svoje življenje za to. Videli smo tudi, da naši politični prepiri, naša nesloga in naša neodločnost, morda celo ljubosumnost, so mnogo zakrivili našo tragedijo v Grčaricah in na Turjaku. Danes se sprašujem: Ali smo se kaj naučili od njihovih opominov?

To so bili dnevi v katerih smo ure in ure preživeli s svojimi družinami, s svojimi prijatelji izven ječe. Nikogar nismo osebno poznali in vendar smo si vse povedali, o svojih otrocih, ženah, prijateljih, o našem poklicnem delu, ničesar nismo tajili. Saj se nismo v vsem ujemali, vendar smo se ljubili in drug drugega spoštovali.

To so bili dnevi, ko smo v svojih željah in pogovorih pojedli vse žgance in klobase in štrudeljne in pečene kokoši. Ure in ure smo se razgovarjali kaj bi jedli če..., koga bi povabili na pojedino če..., kaj je boljše..., pa ni bilo ničesar, samo lakota in žeja.

To so bili dnevi slavnejga kočevskega procesa, o kateri pravi Saje, da je bil mejnik na razvojni poti našega procesnega reda na osvobojenem ozemlju." Proces, „ki je potekal po vseh splošno veljavnih načelih procesualnega prava.“ V resnici pa je bil ta proces

največja farza, tragična komedija, največja sramota naroda, največji zločin nad slovenskim narodom, ena samo ostudna laž. Zločin grčarskih junakov je bil samo eden: ljubili so svoj narod, svojo domovino, svojo vero in sovražili komunistično laž. V komunističnem slovarju pa to pomeni: narodni izdajalec. In za to „izdajstvo“ so darovali svoje življenje. Kje ste danes sodniki, morilci slovenskih herojev? Kržišnik, Tominšek, Polak, Cetinski, Puc, Vodušek, Kraigher, ki ste obsodili naše fante na smrt? Nekateri ste že tragično odšli po svoje plačilo, drugi se hinavsko izgovarjate, in mečete svojo krivdo na druge, tretji pa se še danes ponosno potikate po ljubljanskih kavarnah in uživate mastne pokojnine.

Kar jih je bilo obsojenih na smrt na procesu, jih je obsodil France Pirkovič-Črt z besedami: „Vsi ste veleizdajalci, vsi zaslužite smrt.“ In tako se je zgodilo.

Iz celice št. 1. so poklicali sledeče: Marjan Sterniša, Pavel Vošnar, Mladen Milanovič, Anton Šinkar, France Malovrh, Rudolf Marinčič, Ivan Lisac, Ljubomir Konečnik, Marjan Končan, Drago Tomažič, Vladimir Kien, Jože Štepec, Franc Muren, Franc Mihelič, Gabrijel Capuder in Viktor Habič. V tej celici št. 1 sem ostal sam. Obtoženci so napisali na stene celice svoja imena, svoje želje, svoja spoznanja in svoje nasvete in dali na desetine naročil meni, če bom ostal pri življenju. Predno so odšli na hodnik smo skupaj zapeli: „Slovenec sem“, nato pa še „Kristus Kralju“. Pokončno so odšli iz celice. Vse so zvezali z žico za roke, po sredi pa debela vrv in na kamionu so jih odpeljali proti Mozlju, kjer je krogla v tilnik končala njihovo življenje. Kurat Tonček, dobro se te spomnim, kako si vprašal partizane na hodniku: „Kdo me bo ustrelil?“ Pa je eden odgovoril: „Jaz, hudič, beli.“ In Tonček je rekel: „Vzemi moje nove gojzarje, da se boš tako vsaj kedaj spomnil belega hudiča,“ pa se je sezul. In Tonček je šel bos v smrt.

Ta žalostna zgodba se je ponavljala uro za uro, noč za nočjo. Ob desetih, o polnoči in ob dveh zjutraj so navezali nove žrtve in jih odpeljali v smrt. Nobenega procesa, nobene obtožbe, nobenega zagovora, nobene porote, samo Črtove besede: „Vsi zaslužite smrt“. Pravilo komunističnega procesualnega prava.

Od vseh v gradu zaprtih, nas je ostalo samo 45. Nas so zvezane z žico odpeljali preko Grčaric v Medvedjek, kjer sem jaz s tremi

drugimi pobegnil. Druge so iz Medvedjeka odpeljali na Slevnico, kjer so ustreljeni našli svoje grobove, svoj zadnji dom. Tak je bil konec grčarskih junakov, resnično pravih slovenskih junakov.

Naj ponovim, da kočevski proces nima prav nobene zakonske podlage. Bil je samo orodje v rokah revolucije, katere prvi namen je bil uničiti svoje idejne in politične nasprotnike. Zato kočevski proces ni nikakšen sodni postopek, ampak krut zločin nad slovenskim narodom. S tem procesom komunisti niso hoteli ubijati samo ljudi, ampak tudi hrepenenje po svobodi, po neodvisnosti, po svobodni Sloveniji. Hoteli so uničiti dušo in identiteto slovenskega naroda in narediti Slovence sužnje komunistične partije. Njihove borba ni bila borba za slovenski narod, ali borba proti okupatorju. Njihov namen je bil samo eden: z revolucijo prevzeti oblast in uničiti vsem, ki niso trobili v komunistični rog.

Pol stoletja je že preteklo v večnost od onih strašnih kočevskih dni.

Za petdesetletnico pa ste se zbrali, da postavite tem žrtvam spomenik priznanja in hvaležnosti za njihovo žrtev. Komunisti so bili prepričani, da bo strel v tilnik končal njihova življenja. Kako so se motili! Danes so vstali iz svojih grobov, kjerkoli so in njihova imena so vklesana v marmor, v večni spomin narodu in zgodovini. Z odkritjem tega spomenika ste danes pokazali vsemu svetu, kdo so pravi junaki slovenskega naroda.

Grčarski junaki so dali najdražje, največjo žrtev za narod. Sistem nasilnega in zločinskega komunizma se je zrušil, vaša ideja svobode, demokracije in človečanskih pravic pa je ostala živa. In vaša imena, vklesana v marmor, so nam poroštvo, da ta ideja ne bo nikdar umrla, ampak rodila bogate sadove v svobodni in demokratični Sloveniji. Ta skromni spomenik naj bo v zahvalo, nam pa v opomin: nikdar več vojne, nikdar več nasedanje komunističnim lažem. Ta spomenik naj bo živa priča naše ljubezni do slovenskega naroda in vaša smrt poroštvo za našo svobodo in naše narodno življenje. Nam bo v trajen spomin, da temelj naše bodoče Slovenije je v ljubezni, odpuščanju, priznanju krivice in obžalovanju, predvsem pa v sodelovanju vseh, v skupni svobodni Sloveniji.

Ivan Lavrih

Ta govor je prebral dr. Branko Rozman v Mozlju

Nauki septemberskih dogodkov 1943

OF do leta 1943 ni razpolagala na podeželju s pomembnimi oboroženimi skupinami. Vodstvo se je skrivalo po Ljubljani in bližnji okolici in s svojimi zločinci izvedlo prvo dobo komunistične revolucije. Pod streli je padlo čez tisoč uglednih slovenskih veljakov, politikov, duhovnikov in izobražencev, med njimi prof. dr. Ehrlich in bivši slovenski ban dr. Natlačen. Slovensko politično vodstvo je vodila le ena želja, kako s svojimi odločitvami prispevati k miru in ohraniti slovenski narod pri življenju. Italijani so na slovenskem ozemlju razpolagali z divizijami tako, da so na vsakega Slovenca bili trije vojaki. Nemci so priključili Spodnje Štajersko k nemški državi in Hitler je zapovedal, da jo morajo ponemčiti. Začeli so z izseljevanjem slovenskih izobražencev v Srbijo in na Hrvaško. Italijanske zasedbene oblasti so dovoljevale številnim štajerskim in gorenjskim beguncem naseliti se v Ljubljanski pokrajini. Dopustile so tudi tiskanje slovenskih časnikov, šole in tudi kulturne ustanove.

V Ljubljanski pokrajini je vladal dalj časa mir; vse dotlej, ko je OF začela organizirati partizanstvo na deželi. V Beli Krajini so se partizani proglašali za četnike, njim se je pridružilo mnogo fantov in mož, celo dva duhovnika. Ko so partiji izgubljali oblast nad prisilno mobiliziranimi, so začeli s čiščenjem, pobijanjem. Ljudstvo je kmalu spoznalo njih načrte, se uprlo in začelo organizirati VS. Te so se hotele le braniti pred roparji in preprečevati nasilne internacije v italijanska taborišča. Ljudstvo je kmalu uvidelo, da italijanska vojska in partizani imajo isti načrt: uničiti slovenski narod. Znaná je izjava italijanskega generala Roggera, ki je na konferenci časnikašem zatrjeval, da ni njegov namen boriti se s partizani, tako kot se je v Črni gori in v Dalmaciji.

Komunisti niso iskali bojev z Italijani; teh so se izogibalo, iskali pa so eni in drugi zveze za skupne načrte proti slovenskemu narodu. Napovedani prevrat v Italiji je bil KPJ in KPS znan. Partija se je na to dalj časa pripravljala. Prva pogajanja med italijanskim poveljstvom in partizani so se začela junija 1943. Na srečanju v Straži so se sešli najprej načelnik štaba „Isonzo“ polkovnik Rossi, poveljnik

karabinerjev De Furis, kapetan Marotta, za partizane Petrovič Neguš, odvetnik Nedeljko in Boris Kidrič, tajnik IO OF.

Kaj je zahtevala KPS?

V obveščevalnih aktih je zapisano: Italijani morajo priznati edinice NOV kot redno vojsko. Prepustiti del slovenskega ozemlja s pogodbo o nenapadanju in Partizanom zagotoviti prehod čez Hrvaško in v Nemčijo.

Pogajanja so uspela. Italijani so bili pripravljeni zapustiti Stražo in ustaviti železniški promet.

Obstojajo priče, kako je general Cerutti izročil partizanom tri vagona orožja, velike količine hrane in streliva.

Političnemu vodstvu VS in četnikov je bilo znano, da v Rimu pričakujejo padec fašistične vlade. Skupina štajerskega odreda je načrtovala povezavo s prisilno mobiliziranimi pri partizanih, ni pa našla potrebne podpore in se je pridružila legalnim VS in četnikom.

Zbor VS v Novem mestu

VS od Šentjerneja do Novega mesta in okolice so 8.9.1943, izvedle koncentracijo oboroženega moštva in pričakovale navodil iz Ljubljane. Teh ni bilo. Italijani so na vožnji iz Ljubljane proti Novemu mestu zadržali prof. Sekuleca, predstavnika Slovenske legije pri VS.

VS, dobro oborožene, bi bile prvi dan sposobne v Novem mestu preprečiti v mesto prihajajoče partizane. Dr. Zdravko Kalan in odvetnik D. Weble sta si prizadevala pregovoriti v Novem mestu živečega višjega jugoslovanskega častnika, da bi prevzel poveljstvo nad VS, kar je odklonil.

Oborožen nastop proti partizanom je zavlačevala umišljenost gg. Babnika in Wolflanga, ki sta pričakovala zavezniško izkrcanje v Istri in četniško sodelovanje.

Mirno zadržanje VS je omogočilo, da je Boris Kidrič s svojimi oficirji zavzel italijansko poveljstvo sredi mesta in se objel z generalom Ceruttijem. Pozno zvečer so se začela pogajanja med Ceruttijem, B. Kidričem in novim poveljnikom V. Rupnikom. Kidrič je kot pogoj premirja zahteval razorožitev moštva VS in izročitev poveljnikov, kar je V. Rupnik odločno odklonil.

VS so se po končanih pogajanjih umaknile v vojašnico, zgodaj zjutraj pa so jo zapustile. Čez tisoč fantov in mož, med njimi tudi

številni civilisti je s pesmijo korakalo po dolenski cesti in čakalo povelja V. Rupnika.

Možje in fantje so nemirno opazovali partizane, ki so počasi napredovali mimo njih proti mestu. Komisar Jenko, poln euforije jih je vabil, da se pridružijo partizanom. V tem času so predstraže zvedele, da so komunisti zajeli manjšo skupino, jo slekli in takoj postrelili.

Poveljnik V. Rupnik je po svojem adjutantu sporočil četam povelje za umik na Gorjance. Partizani so se v naglici organizirali in z Italijani in njihovim tankom prodirali proti Šentjerneju. Napadli so VS ob Krki pri Zameškem. Boj je bil kratek in partizani so imeli precej žrtev, med njimi novince iz Ljubljanske brigade.

Rupnikovi vojaki so tod srečali VS stotnika M. Benedičiča, ki je srečno pripeljal svoje fante in tu zasedal šolsko poslopje pri mostu.

VS so imele na umiku čez Gorjance le eno žrtev. Nemci so bombardirali Novo mesto. Tu sta zgubila življenje žena prof. Sekuleca in njen otrok in še nekaj somišljenikov VS, ki so iskali zavetja v Novem mestu.

Usoda četništva.

Četniški odred je bil dobro oborožen in pripravljen na boj. Glavni napad v Grčaricah se je začel v sredo 8.9.1943. Prva napada na četnike nista uspela. Odločilo je italijansko topništvo in tisoč italijanskih vojakov iz t.i. 14. divizije. Komunisti so po hudem odporu četnikov ponudili premirje z obljubo, da bodo prosti. Obup je povečala smrt poveljnika Koprivice. Težko ranjen se ni hotel predati in se je ustrelil. Večino četnikov so komunisti takoj pobili, nekaj pa jih odpeljali v Kočevje.

Četniki so izvajali svojstveno potiliko, s partizani niso sodelovali, istih tudi ne napadali. Vdajali so se umišljenosti o izkrcanju zaveznikov in združenje s četniki Dinarske divizije.

Še primer umišljenosti velikolaškega župana Paternosta, ki se je pogajal s partizani za premirje. Ta pogajanja so tudi eden od razlogov za usodo Turjaka in žrtev. Ni bilo pravega vodstva. Polkovnika Peterlina, poveljnika Slovenske legije ni bilo na Turjak.

Sl. Sk.

September 1943

GRČARICE - TURJAK BOJI ZA TURJAK

(Povzeto po knjigi: Stane Kos, „Stalinistična revlucija na Slovenskem 1941-1945“, I. del)

Četrtek 16. september

Popivoda je poslal v napad tanke, za njimi pa naj bi jurišali partizani. A tudi ta juriš ni uspel.

Zgodaj popoldne so partizani poslali v grad skupino žensk, ki so jih pobrali po polju in hišah. Rekli so jim, naj pregovorijo svoje brate in fante, da se predajo. Žene in dekleta so v gradu povedale, kaj so partizani storili s četniki v Grčaricah, in borce prosile, naj z bojem ne odnehajo. V pismu, ki so ga prinesle, je Popivoda od branilcev zahteval, da orožje polože in se pridružijo partizanom, IOOF pa daje amnestijo „vsem organizatorjem, voditeljem in aktivistom bele garde“; priložil je tudi tekst o partijski amnestiji.

Z delegacijo žena in deklet se je v grad vtihotapil tudi turjaški gostilničar Prajer in trije belokranjski študentje, ki so trdili, da so partizanski dezertjerji. V nahrbtnikih so prinesli vrvi, s katerimi so kasneje omogočili vstop v grad.

Partizanski štab je postavil na glavno cesto nad gradom težji italijanski top. Iz njega so iztrelili tri granate, ki so razbile stene novega grajskega predela. V gradu je bilo nekaj ranjenih. Branilci so odgovorili topu s težkim mitraljezom. Ta top se ni več oglasil. Vse hujši pa je postal ogenj iz drugih, manjših topov. Gradu so se bližali tudi tanki. Topove in tanke so opravljali Italijani. Grajski zidovi so se začeli podirati. V gradu je nastala panika.

Zvečer so se oficirji posvetovali. Ugotovili so: zvez z Ljubljano ni; grad je docela obkoljen; partizani imajo mnogo težkega orožja; v gradu je precej ranjencev; umik z njimi po grajski grapi bi bi nemogoč. Sklenili so, da se bodo bojevali še vso noč in ves naslednji dan, potem pa bodo naredili izpad. To so sporočili tudi moštvu.

Petek - 17. september

Partizani so na grad navalili z italijanskimi topovi in tanki. Stene so se rušile, ranjencev in mrtvih je bilo vedno več. A branilci so celó udarili iz gradu in vzeli partizanom dva avtomobila in tri strojnice. Borci so pripravljali izpad do večera. Ker so patrolje povedale, da je izpad še

možen, je bila večina oficirjev zanj. Temu pa se uprl oficir Kadunc, češ da grad ne bo nikoli padel in da je izpad nemogoč; Turjak je treba braniti, „pa četudi postane slovenski Alcázar“.

Sobota - 18. september

Nekaj časa je grad obletaval neznano letalo, po mnenju nekaterih nemška „štorklja“, po mnenju drugih angleški bombnik. Obleganci so bili prepričani, da so njihovi soborci dosegli zanje v Ljubljani pomoč.

Brž ko je letalo odletelo, so začeli partizani z novim napadom na grad. Število italijaskih topničarjev in tankistov so pomnožili. Topove so zavlekli prav pred grad. Granate so rušile steno za steno. Na fante so padali celi stropi. Ranjencev je bilo vedno več. „Oficirji so odpovedali, tako da praktično ni bilo nobene pametne komande več... V borbah se je vse podrla...že cel teden so bili brez hrane in vode in skoro brez spanja...“ Branilci so zbrani v gruče drug drugega opogumljali. Oficirji so jih rotili, naj zdrže do naslednjega dne zvečer, ker bodo takrat naredili izpad, če ne pride prej pomoč.

Ponoči je domačin, gostilničar Prajer zlezal na podstrešje nezavarovanega stolpa na južni strani in od tam spustil vrv po steni pred grad. Nanjo so spodaj skriti partizani navezali lestev, se pritihotapili po njej skozi streho v grad in skušali grad na več mestih zažgati.

Nedelja - 19. septembra

Zjutraj je začelo italijansko topništvo obstreljevati severno stran gradu, kjer je bilo skladišče municije. Partizani so privlekli težko italijansko 149-milimetrsko havbico, ki je dejansko odločila padec gradu. Topovski in minometalski ogenj je trajal štiri ure. Granate so odprle del grajskega zidu. Skoz odprtino so vdrli vanj partizani. Hkrati so začeli partizani napad z mitraljezi že tudi znotraj gradu. Skupina, ki je bila zlezla na stolp, je jela streljati po borcih na dvorišču. To skupino je Kadunc s svojimi fanti razbil. Prav takrat je pa eksplodiralo skladišče municije.

V gradu je nastala panika. Severni del so imeli že v rokah partizani in iz njega preprečili borcev izhod iz gradu. Zrušila se je južna stena. Perné je ukazal izpad. „Bilo je prepozno. Na drugem koncu gradu, kjer je bilo vse v plamenih, so fantje prosili za vdajo. Pred izhodom so stali italijanski tanki in oklopniki.“

Z ruševin so partizani klicali branitelje k predaji. „Naše poveljstvo daje amnestijo vsem, tudi poveljnikom!“

Boj je prenehal. Oficirji so menili, da bodo s predajo rešili borce in ranjenjce, četudi bodo sami postreljeni. Pred predajo so vojaki prisegli, da se bodo vsi, ki se rešijo, znova dvignili proti komunistom, če bodo ti obljubljeno amnestijo prekršili. Na dvorišču in na zunanje obzidje so izobesili beli zastavi. Boj se je končal. Ob 12,30 je Turjak padel.

Kako je ustreljeni bežal pred morilci

- Po pogrebu jelendolskih žrtev v Ribnici sva se srečala. Vprašal sem ga, če je bil ves čas izkopavanja. Pri prvem grobu, v katerega je bil nekoč tebebnil, je bil ves čas. Kasneje sem ga pa zgrešil.

„Ne, saj nisem ostal ves čas v gozdu. Ko so zložili vse moje prijatelje iz groba v krste in je ostala jama prazna, na robu zunaj pa le še zamazane porcije in žlice, sem misli že oditi. Pa se šel pogledati k drugem grobu. Videl sem, kako so dvignili prvih pet iz njega, potem sem šel še enkrat tisto pot, ki sem jo prehodil - takrat.“

- „No, kako pa je bilo takrat?“

„Hudo. Rok, zvezanih na hrbtu, skoraj nisem čutil. Telefonska žica se mi je tako zajedala v kožo, da sta mi obe roki močno otekli. Seveda sta me tudi boleli, poleg tega sem pa imel roke od ram navzdol že vse otrple. Rinil sem bos skozi največjo goščo počasi in previdno, da ne bi zdramil stražarjev. Slišal sem, kako so še regljale brzostrelke, medtem ko sem se pomikal proti Rakitnici.“

„Polagoma sem se priplazil iz gošče, nog že nisem več čutil, bil je zelo hud mrz in pomislite, da sem bil le v perilu, sestradan in izmučen. Vse to bi še prestal, toda strašno me je žejalo. Po padcu v jamo sem dobil od naslednjega tovariša kri na obraz in tudi v usta. Slani okus me je še vedno motil in žejen sem bil, tako žejen. V gluhi temi sem se začel vleči čez jaso. Ceste sem se seveda izogibal. Končno sem obstal pod neko jablano. Zadel sem z glavo v zakasnelo jabolko. Lovil sem ga z usti, ujel in odgriznil kos, a se je že odtrgalo in padlo na rušo; otipal sem ga še z nogami, toda kaj mi je to pomagalo.“

- „Kaj si niste mogli z rokami prav nič pomagati?“

„Ne, niti najmanj ne. Visele so mi otrple na hrbtu in komaj sem jih še čutil. Veste, tudi včeraj sem vso pot od izkopane jame pa naprej do Dolenje vasi prehodil z na hrbtu prekrižanimi rokami, pa sem jih ves čas tako dobro čutil, tako da se niti ne morem misliti, kako je mogoče, da so mi tedaj zaradi vezi iz telefonske žice tako zelo otrpnile. Včeraj sem si ogledal tudi jabolka na jablani, pod katero sem pred letom počival. Nič posebnega niso. Enega sem poskusil... Še Očenaš sem zmolil, da bi prav ta jablana vedno obilno rodila in morda še kdaj ustregla komu, ki bi bil tako zelo žejen, kakor jaz tedaj.“

- „Kako je bilo naprej?“

„Tisti grizljaj jabolka mi je dal čudne moči. Previdno sem se bližal hišam v Rakitnici in sem končno obstal tik vasi. Slišal sem dva tollovaža, ki sta hodila po cesti sem in tja in najbrž bila na straži. Pridrdral je zopet avto, prisluškoval sem in slišal, da sta oba odšla z avtomobilom naprej, najbrž proti morišču. Tedaj sem se odločil, da poskusim srečo. Približal sem se prvi hiši. Videl sem, da brli v njej luč in sem potrkal na okno. Bila so visoko, prav z glavo sem jih dosegel in z njo sem začel udarjati po šipi. Butal sem in butal dolgo časa zastoj. Ko le nisem odnehal je prišla ženica, odprla okno in vprašala kaj hočem. Povedal sem, da nič drugega, kakor da mi razveže roke, da bom lahko šel naprej. Ker nisem mogel rok dvigniti, mi ni mogla pomagati, odpreti vrat se pa ni upala. Milo me je prosila naj grem kam drugam. Groza jo je bilo, morda bolj kakor mene. Pa sem šel...”

- „Ste se tudi včeraj oglasili tam?“

„Da, tudi včeraj sem z glavo trkal po oknu, pa me nihče ni slišal. Šel sem okrog hiše in vstopil skozi dvorišče. Srečal sem isto ženico, ni me spoznala. Ko sem ji povedal, kdo sem, je bruhnila v jok in prosila: ‚Nikar ne bodite hudi, ne zamerite mi, nisem mislila nič slabega, ko vam nisem pomagala. Bili ste tako strašni in strah me je bilo...‘ Potolažil sem jo, da ji ne zamerim in da naj pač drugič pomaga, kjer more in kakor more.”

- „Ste poskušali srečo še drugod po vasi?“

„Ni se mi več zdelo varno, saj bi me lahko zalotili. Krenil sem v breg, ker sem vedel, da so tam še samotne hiše, kjer mi bodo morda lažje pomagali. In res sem vnovič trkal na okno pri samotni kmetiji. Oglasili so se in lepo sem prosil potem, ko so odprli okno, naj mi razvežejo vezi na rokah. Povedal sem, da sem se rešil iz groba in da bežim. Molil sem zvezane roke v okno in čakal, kdaj se me usmilijo. Pa so me odganjali, nič niso hoteli imeti z menoj opravka in končno so me tudi odgnali z zvezanimi rokami. Blodil sem naprej, daleč od ceste, noge so mi popolnoma otrple, nisem jih več čutil, vendar sem se vlekel proti zadnjemu cilju - Dolenji vasi. Tam je bilo moje edino upanje, da mi pomagajo. Dolgo sem hodil, končno sem bil v Dolenji vasi. Tam so bil ljudje, ki so me poznali iz prejšnjega leta.”

- „Pa so vam pomagali?“

„Da, pa ne boste verjeli kdo. Tja, kjer sem prebival svoj čas, nisem upal iti, ne da bi vedel, kako se imajo. Izbral sem znance, kjer sem bil večkrat na obisku in sva se zlasti z domačim sinkom prav dobro

razumela. Prišel sem do hiše. Stanovanje je bilo v podstrežju in moral sem po stopnicah, strmih kmečkih stopnicah, po katerih ne morete drugače, kakor da se hkrati oprijemljete tudi držaja. Z zvezanimi rokami se nisem mogel, pa sem se vsedel na stopnišče in se polagoma presedel s stopnice na stopnico. Tako sem rinil navzgor in končno obstal pred vrati. Zopet sem potrkal. Otroški glas je začel spraševati, kdo je. Bil je moj mladi znanec. „Jaz sem, Stanko!“ sem dejal. „Kaj me ne poznaš po glasu? Daj, odpri mi.“ - Saj te ne poznam, nič ne vem kdo si? Pojdi proč!“ - Začel sem ga spominjati, kdo sem, kaj sva delala, končno se je ojunčil in mi odprl. Komaj sem se vrinil v sobo, že je dečko s krikom odskočil, Zopet ga je postalo strašno strah. Lepo sem ga prosil in pregovarjal, da mu nič drugega ne prosim kot da naj mi razveže žico na rokah. Res sem ga pregovoril. Molil sem mu roke, ko je stal za mojim hrbtom in skozi zatekle gube skušal odpreti trde zadrge iz telefonske žice. Hudo me je ščipal, pritiskal. Upal sem, da bom kmalu prost, ko je nenadoma začel zopet jokati. Ustrašil sem se, da je zopet izgubil korajžo. Vprašal sem zakaj joka. Pa mi je ves v solzah za hrbtom dejal: „Ko te pa ne morem odvezati, ne gre in ne gre!“ Rekel sem mu, naj vzame škarje in naj kakor koli s silo skuša preščipniti žico, četudi bi mi tekla kri. In me je osvobodil. Roke so mi omahnile, kakor nekaj tujega ob telesu. Zopet sem jih videl, zatečene nabrekle, v modrikasti koži je kar žarela rdeča sled vezi. Prosil sem ga naj mi jih dvigne na prsi. Zopet so mi omahnile, parkrat sva ponovila, in kmalu sem čutil, da mi zopet teče kri po žilah. Fant je ves čas jokljal in trepetal - Na mizi sem videl precejšen kos kruha. Rekel sem mu, naj mi ga nekaj odreže, pa je zajokal še bolj: „Kar vse vzemi, samo pojdi, pojdi!“ Vzel sem kruh in odšel.“

„Da, ko sem imel roke svobodne, sem bil že bolj brez skrbi. V temi sem pojedel nekaj kruha, Pa mi je nato takoj postalo slabo, saj sem bil sestradan kar se da. Čeprav sem bil ves trd od mraza in nism čutil ničesar več, sem moral naprej. Pri drugih znancih bi rad zlezal v hlev, da bi se pogrel in skril, pa je bil zaklenjen. Prav previdno sem jih zbudil, saj nisem vedel, kašne so razmere pri njih. Spoznali so me, odprli so mi in z grozo buljili vame. Ves krvav sem bil po obrazu. Kasneje so rekli: kakor krvav okostnjak. Posadili so me na stol in prinesli škof vode, da bi mi odtajali zmrzle noge. Komaj sem začel zopet čutiti mravljinco po nogah, se mi je zamegljilo pred očmi in zgrmel sem s stola. Nezavestnega so me uredili in spravili spat. - V samarijanski in usmiljeni hiši sem se skrival na podstrežju 14 dni za starimi škrinjami in butarami in pričakal rešitev. To je bila moja zadnja postaja na poti iz groba v svobodo.“

Ribnica, 14. avgusta 1944

Kdo danes ne pozna Grčaric, kraja, kjer so padli za narod najboljši slovenski sinovi! Ljubezen do teh mučencev je zahtevala, da tudi ti najdejo častno mesto v blagoslovljeni zemlji, saj so dali, kar so imeli zato, da bi naše ljudstvo živelo.

To težko nalogo so vzeli nase ribniški domobranci, ki nadaljujejo delo, ki so ga junaki z Grčaric začeli. Vsa zahvala za to veliko delo gre zato nadporočniku Bohu in Lenščaku, ki sta s svojo požrtvovalnostjo in delavnostjo vse pripravila, da se žrtve izkopljejo. Nadporočnik Dušan Lenščak je prevzel organizatorično stran, nadporočnik Boh pa vojaško. Še noč je bila v soboto dne 12. avgusta, ko je krenila četa ribniških domobrancev pod vodstvom nadporočnika Boha proti Grčaricam in peljala s seboj več krst, v katere bi dejali izkopana trupla.

Izkopavanje

V dveh grobovih so ležali junaški protikomunistični borci. Eden je bil prav v Grčaricah za pokopališčem, drugi pa približno pol ure oddaljen od Grčaric proti Glažuti. V prvem grobu so počivala trupla onih, ki so padli v strašni borbi pri Grčaricah, ko so komunisti s savojskimi izdajalci hoteli uničiti malo posadko v njih. Osem strašno razmesarjenih in izmaličenih trupel je bilo v tej jami za pokopališčem. Komunisti niso pustili, da bi ljudje pokopali te junake v blagoslovljeno zemljo.

Med izkopanimi je komisija, v kateri je bil domobranski zdravnik dr. Juvan in ribniški zdravnik dr. Oražem, dalje nadporočnik Lenščak Dušan, od civilne oblasti pa sodni predstojnik Arko, ugotovila po izjavi prisotnih prič, ki so umorjene osebno poznali, sledeča imena:

Kranjc Milan, kapetan; Marin Edo, narednik; Marjan Ferlinc, dijak iz Ljubljane, (na suknjiču je imel še skavtski znak); p. Placid Grebenc, stiški ekonom, Turk Viktor, župnik iz Begunj; Sandi, Prešeren, (psevdonom); Jesenovec Danijel, zobotehnik iz Vrhnike; Grajf, medicinec iz Maribora.

Ostali se niso mogli identificirati, ker ni bilo nobenega, ki bi jih prepoznal. Gotovo pa so med na drugem mestu imenovanimi inženir Saks Pertot in brata Grajfa.

Poročilo iz „Črnih bukev“ se povsem ujema s številom izkopanih trupel.

Vsa trupla so ležala v jami brez vsakega reda, oropani so bili fantje vsega, samo nekaj obleke so temu in onemu pustili. Vse dokumente so jim pobrali, samo kakšno malenkost je bilo najti v žepu tega ali onega. Vsi so bili bos, čevlje so jim pokradli komunistični roparji. Vsa trupla so domobranci zabili v krste in jih odpeljali sredi vasi.

Ko so domobranci zgodaj zjutraj blokirali Grčarice, so ujeli domačina komunista-terenca, ki je povedal, kje se nahaja grob tririndvajsetih, ki so jih komunisti ustrelili dne 24. oktobra 1943.

Turka, vozno karto, s katero se je peljal p. Placid Grebenc v Milan, in še več drugih drobnarij. Grob sam pa so divje živali že precej razkopale in že odnašale iz njega kosti. Grob je bil pokrit z vejami, nato je bila nasuta prst, na truplih samih pa so bile ogromne skale, ki so jih komunisti navalili nanje z bregov kotanje.

Poslednji objem mučenih žrtev

Strašen je bil pogled na ta ogromni skupni grob. Gola trupla so ležala drugo čez drugo brez reda, vsa zmešana med seboj. Iz lega trupelj je bilo spoznati da žrtve niso mrtve padale v jamo, pač pa še žive, saj so nesrečniki drug drugega objemali in se tesno oklepali svojih somučencev. Vse kaže tako, da so tega ali onega res ustrelili, toda po znamenjih na truplih, je bilo komisijsko ugotovljeno, da je bila večina zelo mučena. Mnogo trupelj, zlasti pa truplo g. župnika Turka Viktorja iz Begunj je bilo vse stepeno in polno krvavih podplutb po hrbtu. Mnogi so imeli glavo povsem razbito. Enemu je manjkala desna noga pod kolenom, nekateri so imeli strel v tilnik, drugi v glavo, tretji celo rafal v prsa, iz vseh znamenj pa je bilo spoznati, da je bilo hudo trpljenje.

Nekaj groznega je bilo to izkopavanje. Človek se čudi, kje so dobili domobranci toliko moči, da so vse to strašno delo opravili z veliko požrtvovalnostjo. Kaj drugega jih je gnalo k temu, kot velika ljubezen do svojih soborcev, do svojih vzornikov?

Izkop žrtev je potekal v popolnem redu. Samo majhna tolpa komunistov je hotela zmotiti človečansko delo domobrancev, Med temi je bil tudi komunist Kaplan Anton iz Rakitnice ki je po nepredvidnosti zašel v obroč domobrantskih zased in se na večkratne klice stražarjev ni hotel ustaviti, ampak begal sem in tja, dokler ga ni zadela krogla komaj 20 m od groba žrtev. Pri sebi je imel komunistično izkaznico, v kateri je pisalo, da je padli komunist gospodarski referent terenskega odbora Ribnice. Poleg tega je imel pri sebi potrdilo o rekviziciji nekega kmeta

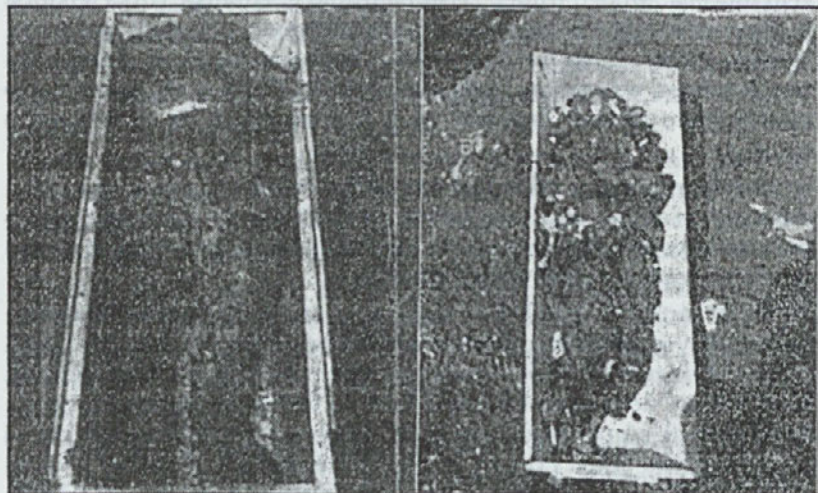
v Grčaricah. Domobranci pa niso ravnali tako ko komunisti, da bi ga golega vrgli v jamo in navalili nanj kamenja, ampak prav tako ko tvoje žrtve, so ga dali v krsto, pripeljali v Grčarice na pokopališče in obvestili njegove domače o smrti.

Junaki na zadnji poti

Ko so bile vse žrtve izkopane, so jih prenesli domobranci iz temne kotline, ki bo slovenskemu narodu za vse veke ostala kot strašen pečat komunističnega zverinstva pri nas, preko skal in prepadov na cesto, kjer so čakali pripravljeni vozovi. Šele na cesti, ko so grčarske žrtve stopile na zadnjo pot, je prodrlo sonce divji kočevski pragozd in vrglo svoje žarke na krste mučencev. Dolg pogrebni sprevod je krenil po cesti proti Dolenji vasi in Ribnici.

Ljudstvo sprejema svoje mučence

Vsakdo, ki se je udeležil tega zadnjega pohoda žrtev v Ribnico, bo priznal, da tako lepega, tako ganljivega in tako veličastnega dne v svojem življenju še ni dočakal. Kmečko ljudstvo, ki je okusilo vse strahote rdečega nasilja, je v sprejemih grčarskih žrtev pokazalo največjo ljubezen do padlih borcev, tako da ta pot ni bil pogrebni sprevod, pač pa veličastna manifestacija in kričeča obsodba komunističnega zločinstva na ribniški zemlji.

Na levi: Trupla pok. župnika Viktorja Turka;
na desni: ostanki pok. kapetana Milana Kranjca

Slavnostni govor ob Breznu v Kočevskem rogu (junij 1998)

Drage Slovenke, Dragi Slovenci,
sorodniki vseh brez krivde pobitih,

spoštovani gospod nadškof, ostali duhovniki ter predstavniki
političnih strank.

Zbrali smo se v največji slovenski katedrali, v katedrali narave, kjer
kakor, da čutimo, da smo blizu peklu in nebu hkrati. V tem svetišču
namesto orgel mrmra veter in včasih šumi dež, namesto barvnih
vitražev pa se s svetlobo igrajo veje smrek in bukev. To je katedrala, ki
je zidana na strašni temeljih.

Na svetem kraju smo, prepojenim z grozo in krvjo, kjer je v temelje
vzidana grobnica slovenstva, zato tukaj ne bomo klicali k
kontrarevoluciji, upor in ne k maščevanju. Na grobovih stojimo in k
spravi Vas pozivam, vendar Vas vprašam: S kom se bomo spravili?

Nimamo sogovornika, naš sogovornik je slep in gluhi. Sprava je za
našega sogovornika, ki ga ni tukaj, mrtva, je le beseda za politično rabo,
prazna in brez vsebine, predvsem pa brez namena.

Vedeti moramo in dali so nam več kot enkrat jasno vedeti, da je
sprava v tisti naivni varianti končana, konec je z našim spravnim
idealizmom. Dali so nam vedeti, da je sprava tako kakor, da bi tiščali
ogonj in vodo skupaj. Ne gre in ostane le smrad po pogorišču.

Komu smo mi, ki smo tukaj, kaj dolžni? Če je kdaj kje kakšna krivda
bila, je tisočkrat preplačana.

Smo na kraju množičnega zločina nad slovenskim narodom, ki glede
na velikost našega naroda, zlepa nima večje grobnice. Mi objokujemo te
žrtve, usode slovenskega naroda pa ne bomo objokovali več. Ali je zločin
ljubiti svoj narod in svojo domovino? Svojo usodo mora vsak narod vzeti
v svoje roke, vse zgodovinske zablode pa naj bodo zablode tistih, ki so
zablodili. Končati je treba z navado, da je naloga celega naroda, da
oboleva, medtem, ko zdravi travme peščice avanturistov, ki so se
namenili zasukati tok zgodovine v samo njim znano smer.

Naša naloga je mir in red, sloga in spoštovanje, pravičnost in
modrost, duh in delo. Pismo nas uči, ljubite svoje sovražnike, vendar je
le prijatelj naš prijatelj. Naj sovražnik ve, da se znamo sovražniku tudi

upreti Samo naš strah mu daje krila in veselje do letenja.

Ne pozivam ne k uporin in ne k linču, samo na to želim opozoriti, da se revolucionarni duh z vso svojo retoriko in ikonografijo nezadržno vrača, da se nam sanje o Evropi in demokraciji odmikajo, zgodila pa se nam je še ena razlastitev, tako cerkvenega kakor družbenega premoženja. Isto prebivalstvo je oropano in ista zvrst ljudi je obogatela še enkrat na račun tujega dela.

Sprave na črnobeli interpretaciji zgodovine ni. Komunistična revolucija nima nič opraviti s svobodo naroda, tako kakor danes resnična sprava ne more biti utemeljena na zanikanju dejstev in potvorjeni zgodovini iz naših učbenikov. Prisega večne zvestobe Moskvi je bila narodno izdajstvo, kar se je v preobilni meri pokazalo po vojni.

Ni sprave z jugonostalgijo, z nostalgijo po socializmu, z norčevanjem iz parlamentarne demokracije, z oživljanjem komunističnih ritualov kot je štafeta, z anarhističnimi zahtevami, ki označujejo NATO kot teroristično organizacijo, in to s strani tistih, ki pravijo, da so se borili ob boku z angloameričani. Ni sprave s pljuvanjem po Cerkvi. Ni sprave s tistimi, ki se norčujejo iz narodnega ponosa, sprava ni možna s tistimi, ki zagovarjajo, da je edina vrednota prigrabljeni denar za katerega so prodali ne le svoj ponos, temveč domačo grudo in celo lastno mater. Ne za tako spravo, ki poneumlja naše otroke v šolah pod krinko ideološko nevtralne šole, saj se pod to frazo skriva nič drugega kot njihova lastna ideologija.

Ne morem se spraviti s pogubno mislijo, ki jo goji ta ideologija, da je vrednota vsak odklon od norm. Da smo ljudje, ki imamo družine, ki za ceno materialnih ugodnosti rojevamo, vzgajamo in hranimo otroke, bedaki iz davno minulega časa. Če bomo s tako dekadenco in razpadom vseh norm in vrednot nadaljevali, potem sploh ne vem več za koga naj bo sprava, saj ta narod nima prihodnosti, prav gotovo pa ne bodočnosti.

Ne laž, edino resnica osvobaja, pa naj bo tista z veliko ali tista z malo začetnico. Sprava pa ni nič drugega kot pogledati resnici v oči.

Zakaj je danes tako težko popravljati krivice, ki jih je storil režim v preteklosti? Zaradi resnice, zato ker je treba zločin najprej priznati. Priznanje, kesanje in opravičilo pa so vrednote, ki so nekatere plod neke davne in preživete civilizacije mračnjaštva.

Medvojno revolucijo prav dobro naslika Edvard Kocbek v članku Narodno in socialno osvobodjenje iz leta 1942, tako da nam glede OF, medvojne in povojne zgodovine, koalicije z angloameričani zoper nacizem in fašizem ni potrebno nobeno slepomišljenje več. Kocbek si sam ni prav nič izmislil in pravi takole:

„Kadar istovetimo narodno in socialno osvobojenje, se nimamo boriti le proti zunanjim slovenskim nasprotnikom, proti imperialističnim državam in mednarodnim kapitalističnim silam, ampak proti sonarodnjakom, ki so ujeti v kapitalistični miselnosti in praksi.“

Kocbek v svojem eseju jasno pove, da ne gre za izkoreninjenje tako imenovanih „okupatorjevih hlapcev“, temveč za tiste sonarodnjake, ki so ujeti v kapitalistični miselnosti in praksi.

Kaj to pomeni v praksi?

Vsak kmetič, ki je imel več kot eno kravo ali par volov za oranje svojih njiv, vsak štacunar in birt, pa seveda še vsak učitelj in kaplan, ki nista razumela novih časov in sta bila s tem reakcionarna, vsi so bili potrebni smrti.

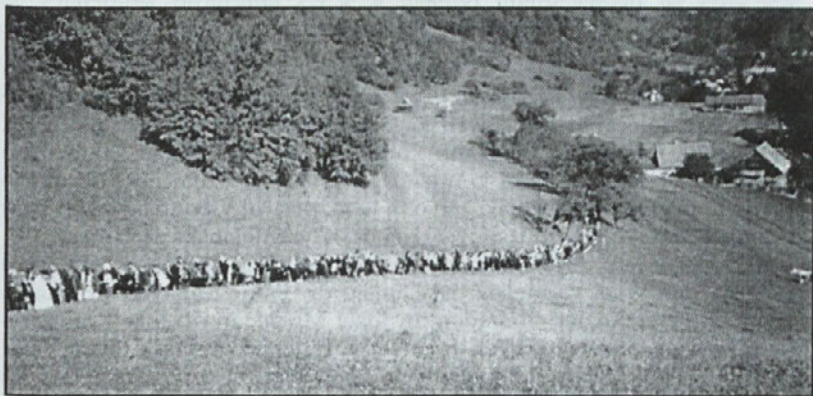
Rezultat teh smelih idej pa v miru počiva v teh kraških grapah in vrtačah in izgleda, da samo Bog ve kje še vse, kajti nekatere je kolektivno in po nalogu zapustil spomin.

Naj bo dovolj besed v tej slovenski katedrali, tu ni prostora za politično retoriko. Tu smo zaradi spomina na nedolžno pobite, zaradi tisočev razbitih družin, zaradi preživelih, ki so desetletja nosili tujo krivdo kakor svojo lastno in so se pokorili za tuje grehe in zločine.

S svojo prisotnostjo sporočamo: nobena žrtev ni pozabljena, mi vemo za Vaše trpljenje.

Kočevski Rog, 21. junija 1998

Andrej Meglič

Množica romarjev do morišča v Hrastniku

PROSLAVA DRŽAVNOSTI 1998

Spominjano se dneva, ko je slovenski narod dobil svojo lastno samostojno državo. Ta dan je bil ena od smiselnih postaj na zgodovinski poti slovenskega naroda, gotovo pa ne zadnja, kajti zgodovine ni konec. Mnogo je bilo teh postaj, ki so pogojevale naslednje, ene zaviralne druge pospeševalne. Iz zgodovinske perspektive jih moremo razbrati in ocenjevati. Razume se, da je ocena odvisna od zornega kota ocenjevalca, njegovega pogleda na svet in na zgodovino.

Po kratkem obdobju samostojnosti v osmem in prvih desetletjih 9. stoletja smo Slovenci živeli v tujejezičnih državah, kjer smo bili le manjšina, brez priznanega uradnega jezika. Poleg tega nismo živeli v eni upravni enoti, ampak v več zgodovinskih deželah (v Avstriji: Koroški, Kranjski, Štajerski in Goriški), katerih pripradnike smo se čutili. Za Trubarjevim nagovorom „lubi Slovenci“ smemo morda slutiti plahe začetke osveščanja o obstoju širše slovenske skupnosti prek skupnosti prek deželnih mej. Zavestni in kontinuirani slovenski prepoved pa je nastopil sredi 18. stoletja. Njegov izraz je bilo rastoče število kakovostnih slovenskih tiskov, slovničnih in literarnih. Prehod od narodnega osveščanja do državotvornih zamisli pa nedvomno pomeni prelomnica: **pomlad narodov leta 1848**, ob družbenem prevratu in odpravi fevdalizma je prinesla tudi idejo *Zedinjene Slovenije* (ZS), ki naj bi združila vse Slovence in presegla meje, ki so jih delile. Letos praznujemo 150-letnico ideje ZS, zato se bom malo dalje ustavil pri tej temi, posebno še, ker postaja zopet aktualna.

Slovensko narodno gibanje 1848. leta je v bistvu sprožil celovški kaplan Matija Majar - Ziljski s svojim znamenitim člankom v Bleiweisovih „Novicah“ *Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem dobrega srca*. On je pravzaprav določal hitrost slovenskega narodnega gibanja in so mu ostali (na Dunaju, Gradcu in Ljubljani) komaj sledili. Prvi izrazil zahtevo po *Zedinjeni Sloveniji*, ne da bi jo imenoval, prvi jo je ozemeljsko natančno opredelil, prvi sestavil peticijo zanjo in jo razpošiljal v podpisovanje. Tudi je zavrnil zahtevo, naj tudi Slovenci volijo v vsenemški parlament.

Slovenci v letu 1848 nimamo osrednje politične osebnosti, pač pa je prišla na dan vrsta voditeljev: na Dunaju dr. Franc Miklošič, dr. Matija Dolenc in Peter Kozler, v Gradcu dr. Jožef Muršec in dr. Jože Kranjc, na Štajerskem dr. Štefan Kočvar in Davorin Trstenjak, v Trstu Jovan Vesel Koseski in Ivan Macun, v Ljubljani dr. Janez Bleiweis pl., Trsteniški, na Koroškem pa že imenovani Matija Majar - Ziljski, Andrej Einspieler in škof Anton Martin Slomšek.

Slovenci so leta 1848 podpisovali peticijo za Zedinjeno Slovenijo. Po katerih podatkih naj bi jo podpisalo 11.000(!) Slovencev. Podpisne listine so nato poslali na Dunaj. Peticije, ki so jih po posameznih slovenskih pokrajinah podpisovali, so doslej takorekoč cveljale za ustno izročilo. Zgodovinar dr. Stane Granda je dolgo iskal pisne dokaze zanje, dokler ni povsem naključno odkril v državnem arhivu na Dunaju pod geslom „slavinski arhiv“ shranjene peticije iz slovenskih pokrajin. Dunajski arhiv hrani vsega skupaj 251 peticij: 5 s Koroške in Roža, 1 iz Gorice, 121 iz vzhodne Dolenjske, ostalih 34 pa je iz Štajerske. Nedvomno je šlo za vseslovensko množično akcijo. Vendar so v dunajski parlament prispеле le tiste peticije, ki so jih poslali neposredno ali preko Gradca in Celovca, tiste pa, ki sio jih poslali iz Ljubljane, so končale neznano kje. Besedilo peticije, katero so podpisovali Slovenci leta 1848 je bilo naslednje:

Vaše c. k. veličanstvo!

U najvišjim razglasu 25 maliga travna t.l. u 4 je usem narodam avstrijskega cesarstva obljubljenpo, da se jih narodnost in jezik ne imata pritiskavati. prepričani, da naša narodnost in jezik se ne moreta razbiti, če Slovenci raztreseni ostanejo in če se jih jezik u šole in u kanclije ne uvede, prepričani dalje, da zjedinjenje slovenskih krajev z nemško zvezo ne samo našo narodnost u nevarnost bi pripravilo, ampak tudi celo cesarstvo oslabilo, smo mi podpisani Slovenci na svetli prestol vašiga c. k. veličanstva sledeče prošnje položili:*

1. da bi se u treh gubernijah: ljubljanski, graški in teržaški raztreseni slovenski narod u eno kraljestvo pod imenom „Slovenija s svojim deželnim zborom sklenil;

2. de bi se slovenski jezik u šole in u kanclije uvedel; in

3. da se Slovenija z nemško zvezo ne zjedini.

Značilnost programa ZS je v njegovi utemeljenosti na etničnem, naravnem, ne pa na zgodovinskem pravu. Starejše zgodovinopisje je bilo namreč vajeno deliti evropske narode na „državotvorne“ in „historične“ ter na tiste, ki to niso - sem pa je prištevalo tudi Slovence kot kmečko ljudstvo brez višjih družbenih plasti, ki naj bi bili sposobni osnovati lastne države. Vendar, marčna revolucija 1848 je dosegla, da smo bili Slovenci s strani avstrijske države upostevani kot enoten narod z enim jezikom (zato ima zasluge predvsem že pred letom 1848 umrli koroški Slovenec Urban Jarnik): uradni list so tiskali v slovenščini, šole so imele enotne čitanke, slovenščino so kot predmet začeli učiti v srednjih šolah. Najpomembneje pa je, da je program ZS postal trajna slovenska zahteva za naslednjih 150 let. Kot pravilno ugotavlja Lojze Peterle, je program ZS svetla in znanilska točka slovenske zgodovine, ker vsebina še ni izčrpana. Zgodovinar Stane Granda po svoji strani ugotavlja, da je program ZS prva zahteva po samoodločbi Slovenije znotraj avstrijske monarhije, prva odločitev Slovencev za Slovenijo. Iz tega so zrasla slovenska društva, novi

časniki (do takrat so izhajale samo Bleiweisove „Novice“) pa tudi začetek političnih strank na Slovenskem.

Vsaka politična odločitev pogojuje naslednje. 20 let za podpisovanjem peticij se je začelo mogočno ljudsko gibanje - taborsko gibanje, množična ljudska zborovanja na prostem - ki je zavzelo vso slovensko narodno ozemlje. Naslednje politične odločitve, ki so bile pomembne stopnice do slovenske državnosti so majniška deklaracije leta 1917, slovenska deklaracija ali punktacije SLS leta 1933 in plebiscit leta 1990.

Ideja slovenske državnosti ni nova, niso se je izmislili pred 7 leti. Alojz Rebula se sprašuje (Družina 24.5.98): „Ali že kdo piše zgodovino nastajanja države Slovenije?“ In nadaljuje: „Če je kje daljnovidno zorela ideja slovenske države, je zorela na katoliškem bregu, kakor je na istem bregu 1848 zorela ideja ZS“.

Oče ideje samostojne slovenske države v novi preurejeni Evropi po koncu 2. svetovne vojne je prof. Lambert Ehrlich. Imel je prvi jasno vizijo slovenstva v evropskem občestvu. V najtemnejšem trenutku slovenske zgodovine nam je zapustil program: „Spravni in obnovitveni duh krsčanske omike in slovenske narodne biti naj zaveje z odrešujočo svežino čez vso slovensko zemljo od Soče do Rabe, od Koroške do Bele Krajine in naj slovenski narod pripravi za polno življenje v enakopravni državi svobodnih Slovencev“. Ta Ehrlichov program se je - v mejah obstoječih možnosti - izpolnil z mednarodnim priznanjem nove slovenske države in z vstopom Slovencev v mednarodno skupnost svobodnih in enakopravnih narodov.

Po zmagoviti bolševiški revoluciji leta 1945 se je ideja slovenske državnosti preselila v emigracijo. Sanje o samostojni slovenski državi so bile do leta 1990 ekskluzivna domena t.im. „narodnih izdajalcev“ iz t.im. „sovražne emigracije“. Še v 80. letih je resna oseba, na obisku iz Slovenije, na vprašanje, če vidi kako možnost za samostojno Slovenjo, izjavila, da je to povsem utopija. (No, nekako smo že navajeni, da nas Slovence po svetu, politične emigrante, oblasti matične domovine emalovažujejo, sumničijo, ne upoštevajo kot enakovredne državljane-sogovornike, imajo za nevarne, ipd. in ni izgleda, da bi se v doglednem času v tem oziru kaj spremenilo. Emigranti vedno hočemo nekaj, „kar se ne da“. Ne da pa se ničesar, kar nočejo bivši komunisti...)

Poznam 6 političnih revij in časopisov, ki so izhajali v Argentini, med njimi tudi glasila gibanj za samostojnoslovensko državo (število pred imenom publikacije je zaporedna številka iz Bibliografije slovenskega tiska v Argentini 1945-1990, II. del, Marjan Pertot, Trst 1991), po abecednem redu :

(48) *Novi časi* (1962) -izdajal Ruda Jurčec; izšle 3 številke

(54) *Sij slovenske svobode* (1969-1980)- urednika Ruda Jurčec in Alojzij Gerzinič; pri njej so sodelovali Božidar Fink, France Dolinar iz Rima, itd. v 122. letih je izšlo 167 števil.

(57) **Slovenska pot** (1953-1966) - urejeval Jože Kessler, po smrti pa prijatelji; v 11. letih izšlo 34 števil.

(61) **Smer v slovensko državo** (1965-1984) - glasilo Slovenskega državnega gibanja v Argentini; uredniki: dr. Stanislav Zupan, prof. Pavle Verbic, Martin Duh, Demetrij Weblé, Stanislav Buda; v 20. letih je izšla 101 številka.

(64) **Svobodna beseda** (1954-1957) - glasilo Slovenske demokratske stranke; v 4. letih izšlo 13 števil.

(65) **Svobodna Slovenija** (1948-1998) - glasilo SLS-SKD; last Miloša Stareta, nato ZS; v 50 letih je izšlo 2553 števil; uredniki in člani uredniških odborov: Miloš Stare, Joško Krošelj, Pavel Fajdiga, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj, Tone Mizerit, Tine Debeljak ml., Katica Cukjati in Gregor Batagelj.

Stiri od teh revij so bile od kraja in dosledno za slovensko državo, Svobodna Slovenija pa je bila za politiko postopnega bližanja istemu cilju, pod geslom „festina lente“, se pravi, hiti počasi, ne prenašli se. Ko dr. Tine Debeljak leta 1971 komentira trditve Franceta Dolinarja v brošuri „Odsotnost slovenske državnosti v prevratu 1918“, vzklíkne: „Kdo od Slovencev ne bi pozdravil suverene države Slovenije? Mislim, da ga ni.“

A niso bili le med Slovenci v Argentini „državarji“, „samoslovinci“, „Slovenarji“ in kar je še podobnih zmerljivk. Politične revije, ki so se prizadevale za samostojno slovensko državo so izhajale še drugod po svetu: v Rimu že leta 1946 Znamenje ob Poti; v ZDA, Ohio, leta 1949 Slovenska pravica (Anton Merkun), v Rimu leta 1946 nato v Kanadi, Toronto, Slovenska država (dr. Ciril Žebot, Mirko Javornik, Slavko Skoberne, dr. Kuk, Geratič, Jamnik, Mauko in drugi); v ZDA, Chicago, leta 1952 Vestnik Slovenske narodne zveze v Ameriki (Mirko Geratič); v Munchenu leta 1964 Slovenska svoboda in kasneje Slovenski glas (Brako Pistivšek)... (Govorim le o revijah in časopisih; izšla je pa tudi vrsta tovrstnih knjig, kot n. pr. Žebotova Slovenija včeraj, danes in jutri.

Kar se tiče različnih gledanj na možnost slovenske države pa tole: kot je pravilno ugotovil dr. Andrej Vovko na zadnjem predavanju pri SKA, politična emigracija ni bila nikdar homogena, monolitna, ampak zelo razvejena, raznorodna v svojih političnih gledanjih in še drugače, tako da je za marsikoga bolj zgled razbitosti in nesloge, kot demokratičnosti (seveda tudi odvisno od tega, če ocenjevalec gleda na nas s simpatijo ali z mržnjo). Morda je bilo enotno v Argentini edino Slovensko dušno pastirstvo? Poleg dvojnih borčevskih organizacij in publikacij (Vestnik in Tabor), smo imeli dvojne ali trojne mladinske organizacije (SFZ-SDO, salezijanski Mladinski dom in skavte), imeli smo dvojni mladinski glasili (Mladinska vez in Druga vrsta), po krizi v SKA dve kulturni reviji in pa osrednjo Slovensko hišo na ulici Ramón Falcón, Buenos Aires, ter krajevne slovenske domove v predmestjih. Naj se s tem ponašamo? Zakaj pa ne?!

Lahko trdim, da je bila med nami enotnost glede vrednot; glede načina, kako naj se udejanijo, so bila gledanja različna; apologija in vsiljevanje lastnega prepričanja pa so bila kdaj prav nekrščansko ostra, zajedljiva in osebno žaljiva. Nikakor pa za nas ne velja, „da bi vsi enako mislili in zaradi tega pravzaprav sploh ne mislili“, kot velja za marsikaterega o tistih, ki so 50 let živeli v enoumju in kar ne morejo iz svoje kože.

Ne vemo, koliko je že omenjeno 50-letno pisanje v emigraciji vplivalo na osveščanje narodnosti in državnosti v Sloveniji. Kar si lahko mislimo je, da so po službeni dolžnosti morali prebirati emigrantski tisk uslužbenci UDBA-e. Morda so precenjevali moč „sovražne emigracije“ in so hoteli prehiteti tek dogodkov? Danes večkrat slišimo od naših obiskovalcev iz Slovenije, da so ob svojih potovanjih v inozemstvo prebirali emigratski tisk, a koliko je to vplivalo na dogodke leta 1991, ne bomo najbrž nikdar zvedeli. Pa tudi ni važno; važno je, da je emigracija izpolnila moralno dolžnost do svoje domovine.

Ena stvar je država Slovenija, druga pa ideja *Zedinjena Slovenija*, pojma, ki se ne izključujeta, ampak se lahko dopolnjujeta. Ideja ZS je danes po 150 letih znova aktualna. Možen vstop Slovenije v EZ, o čemer danes v Sloveniji razpravlja periodični tisk, aktualizira idejo ZS. V skupnem evropskem prostoru to bi bilo mogoče. Mogoče le, če bomo Slovenci to hoteli. Vsekakor legitimna bi bila razprava o tem „kaj bi Slovenci pridobili in kaj izgubili z vključitvijo v Evropsko zvezo (EZ); doslej še nisem bral kake študije o pozitivnih in negativnih posledicah za Slovence. Ali naj bi šli v EZ kar na vrat, na nos?

Dvomim v odkritosrčnost želje po vključitvi Slovenije v Evropsko zvezo s strani nekdanjih partijcev. Treba bo vzkladiti zakonodajo Slovenije z zakonodajo EZ: vrniti ukradeno premoženje (premičnine in nepremičnine), popraviti oz. povrniti škodo, obsoditi zločine pa tudi zločince, ki so jih povzročili. Vse pa kaže, da boljšeвики in njihovi potomci nimajo najmanjše želje, da bi karkoli tega postorili. Zato imam pravico, da se vprašam: v kakšno Evropo nas menijo popeljati? Kdaj in kako, pod kakšnimi pogoji?

Člani *Mladega foruma ZL* trosijo lističe z napisom: *Nočemo Ameriške Teroristične Organizacije*, kar je istoznačnica za Nato, severoatlantsko vojaško obrabno zvezo, ustanovljeno leta 1949 proti evropskemu komunističnemu Vzhodu. Njihova akcija je povsem koherentna z dosedanjem zgodovinsko vlogo KP, predhodnice sedanje ZL. Kot je KP med 2.svetovno vojno ustanovila *Antiimperialistično fronto* proti zaveznikom (predhodnico OF), se danes mladi potomci nekdanjih članov KP zavzemajo proti NATO; da ne govorimo o drugih, sicer vsem poznanih, podvigih teh mladeničev... „Na požganici boljšeizma je ostal zadah, še bolj strupen in koncentriran“. Podobno je že pred mnogimi leti svaril dr. Milan

Komar, da zna biti razpad in razplod komunizma za slovenski narod še bolj smrtonosen kot komunizem sam.

Dovolim si nekaj razmišljanj ob tem, da (če) bi EZ hotela državo Slovenijo sprejeti medse. imamo dve možnosti: 1. da se utopimo v neki novi obliki *Svetega Rimskega Cesarstva* (SRC), recimo SRC Katerekoli narodnosti (SRCKN) in napravimo množičen kulturni in narodni samomor ali pa 2. da zaživimo 150-letno idejo *Zedinjene Slovenije* v skupni upravni enoti vsi Slovenci, tudi zdomci, kot živ ud slovenske skupnosti. Da bi to bilo mogoče, bi morali Slovenci imeti več samozvesti in ponosa, večjo rodnost, večje spoštovanje slovenskega jezika in narodnih simbolov. A kaj naj si mislim, ko berem, da je **Slovence sram izobešati slovensko zastavo za praznike**; da levičarji ne marajo slovenske narodne zastave brez dodatkov, ker so jo uporabljali domobranci in da levičarske ženske ne marajo nositi narodne noše, ker so jih nosile žene, matere, sestre in neveste domobrancev, da se vsepovsod uporablja nova „lingua franca“, angleščina (da o nenehni in doslednji uporabi tujk niti ne govorim), da Slovenci ne marajo svojih otrok, da rodnost niti preživetvena ni več, da se slovenski zamejci pritožujejo, da se država Slovenija danes manj zanima zanje, kot nekoč Jugoslavija; da vidno slovenski politik izjavi: „*Sedaj ne govorimo več o narodu, sedaj govorimo o državi*“ ? Oprostite, **ne morem si predstavljati države Slovenije brez slovenskega naroda!** Kdo bo prevzel slovenske kmetije v hribih, ko bodo pomrli še zadnji kmetje, ki trmasto vztrajajo na njih? Kakšno blufiranje je vse to govorenje o slovenstvu, če ne bo več Slovencev! Kakšna hinavščina govoriti o bodočnosti slovenstva, ne da bi povedali katerega naroda pripadnike menijo uvoziti, če Slovenke ne bodo rodile več! Pesnik Janez Menart na več mestih pikro očita, recimo, da „*Slovenke veliko ljubijo, a malo rodijo*“ ali pa, da je „*med nami veliko poetske vneme, otrok pa komaj še za seme*“ (citiram po spominu). Je govorenje o tem tabu-tema? Kako naj pričakujemo, da nas popeljejo v Evropo tisti, ki nimajo naklonjenega odnosa do naroda!?

Združena Slovenija, ki je ne bi več delile meddržavne meje - ki pa bi jo družil isti jezik in kultura, spomin na boj za obstanek, na skupno trpljenje in upanje, ljubezen do prednikov in bratov iste krvi, ponos na to kar smo in imamo svojkega, zavest skupne usode - torej taka ZS za nas Slovence ni več nedosegljiv cilj. Če bomo modri in samozvestni, nam jo bo prinesla združena Evropa. Od nas, in samo od nas, je odvisno, kako bo z nami. Ne bojim se slovenske vključitve v Evropo, v njej vidim celo možnost, da načrte iz leta 1848 v neki za vse, tudi za sosede, sprejemljivi rešitvi, uresničimo. Zgodovinsko vlogo za usodo slovenskega naroda pa ima naša generacija. Jo bomo znali prevzeti in izpolniti? Bog in narod bosta od nas terjala odgovor!

Vse blagoslove tebi, Slovenija!

Arhitekt Jure Vombergar

General Rudolf Maister— Slovenski junak leta 1918

April že poje v brezah aleluja,
škrjanček svatne kroži melodije,
zemljica sonca žejna žarke pije
in mlado cvetje zopet se ponuja.

In vse življenje k delu se prebujajo.
Slovenec samo čaka še Mesije,
ki naj mu s členkov trdne spona zbije,
v katere drznost ga je vrgla tuja.

Pokonci glavo! Kaj te litanije!
S pestjo in z bičem red doma postavi
in vsiljenca naženi z domačije.

Če pa pogum in um drugače pravi,
kaj tarnaš, da te tujec v lice bije?
Še krivi hrbet na udar nastavi!

Ko boste sodili nas...

Ko boste sodili nas in naš čas,
spomnite se svinčene dobe,
ki nas je uklenila v vojno gorjé,
kot sestradane in ustrahovane pse.

Če si držal jezik za zobmi,
si bil sumljiv, da si prodan.
Če si dvignil glas, si bil pesjan.

Hoteli smo ostati verni,
pa so zmerjali nas s farški,
Hoteli ostati smo Slovenci,
pa so nas psovali z izdajalci.

In ko bilá je smerá polna,
da se je iz nasilja utrgal krik,
smo udarili v upor tirana.
Namesto, da bi složno udarjali
v tujca in pesjana,
je nas moril Slovenec - boljševik.

Recitirano ob Lipi sprave, Ljubljana, 15.6.98

Slovenski pesnik v Avstraliji z bolečino ugotavlja:

*„Ko me cesta je odnesla v tuja mesta
zgolj iz potrebe
sem za krožnik riža
in za Judežovo pest drobiža
mačehi poklonil
več, kot polovico sebe.
A kar me najbolj v živo grebe
je, da sem brez solzá in joka
tujini mrzli dal lastnega otroka“*

Slomšek bo prvi slovenski svetnik

V Vatikanu so priznali vse pogoje za razglasitev njegove blaženosti

Vatikanska kongregacija za svetniške zadeve je včeraj opoldne v papeževi navzočnosti uradno objavila trinajst odlokov, ki vključujejo postopek za razglasitev svetnikov ali blaženih. Med trinajstimi imeni je tudi slovenski škof iz prejšnjega stoletja Anton Martin Slomšek. Kdaj ga bodo uradno razglasili za blaženega, še ni znano, ni pa izključeno, da bo v ta namen papež Janez Pavel II. še enkrat obiskal Slovenijo. Mariborska škofija bo sprožila postopek za priznanje Slomška kot prvega slovenskega svetnika in če nam bo Vatikan naklonjen, se lahko zgodi, da bomo dobili svetnika prav kmalu.

Mariborsko škofijo je na slovesnosti, na kateri so objavili odlok o uradnem priznanju čudeža na priprošnje častitljivega božjega služabnika Antona Martina Slomška, zastopal njegov naslednik, mariborski škof dr. Franc Kramberger. Za vatikanski državni radio je v slovenščini izjavil, da je s Slomškovo beatifikacijo nekako razglašena svetost slovenskega naroda, ki ima svoje svetnike, doslej anonimna svetost pa dobiva svetovne razsežnosti.

V Mariboru so sprožili postopek za beatifikacijo Antona Martina Slomška že 1925., ko so zbrali dovolj gradiva, pa so leta 1962, med škofovanjem Držečnika, predložili dokumentacijo Vatikanu. Postopek je torej trajal več kot sedem desetletij - tudi zato, ker so morali besedila prevajati v latinščino in ker stoletje po smrti ni bilo več živih prič, ki bi potrjevale Slomškova dela in čudeže.

Med trinajstimi svetniki, blaženimi in mučenci, katerih imena so objavili v petek, je tudi hrvaški medvojni škof in poznejši kardinal

Alojzija Stepinac, ki ga bo papež Janez Pavel II. razglasil za mučenca tretjega oktobra letos, ko bo spet obiskal Hrvaško.

Tone Hočevar

Anton Martin Slomšek (26.11.1800 - 24.9.1962) je bil posvečen v duhovnika 8.9.1824 v Celovcu. Škofa, teologa, pisatelja, pesnika in pedagoga so pokopali na mariborskem mestnem pokopališču, nemški nacionalisti pa so že na dan pogreba onečastili njegov grob. Leta 1941 so njegove posmrtne ostanke prenesli v frančiškansko cerkev v Mariboru, 1978. pa v mariborsko stolnico. Že 1926. se je škof A. Karliion začel zavzemati za Slomškovo beatifikacijo. Leta 1964 je stekel apostolski postopek za razglasitev svetništva, 1995. pa so pristojni kongregaciji predložili zgodovinsko študijo. Leto kasneje je papež Janez Pavel II. razglasil herojsko stopnjo Slomškove kreposti z uradnim nazivom „častitljivi božji služabnik“.

„...V življenju sem srečal brez števila ljudi, imenitnih in preprostih, raznih narodov in prepričan. Nekatere sem spoznal le od zunaj, drugim sem mogel pogledarti globlje in videl - da so vsi predvsem ljudje. Vsak združuje v sebi breme svojega telesa in svoje duše. Kjer sem videl bodisi po vzgoji ali naravi ali okoliščinah, da v njih zmaguje materija, ali da gospoduje ta ali ona strast, se je vedno tudi pokazalo, da to ni njihovo edino bistvo; so še druge vrednote, ki čakajo, da jih nekdo vzbudi in jim pomaga do življenja. Ljudje morajo drug drugega iskati, nikar naj se ne zapirajo in naj ne beže v svojo omejenost. Vsak človek je svoj svet, cel, le da ga gibljejo nekoliko drugačne sile njegove posebne narave, v bistvu pa ne more biti nikoli tako daleč, da bi se ne mogli v ničemer z njim sprijazniti in da bi si morali biti sovražni.

Kar loči ljudi, je prevelika sebičnost, ki hoče zase preveč blaga, časti in oblasti. To svojo sebičnost le preradi pokrivamo s čednostjo, z vrednotami vseh vrst. Iz sebičnosti nastanejo osebna nasprotja in sovraštvo, in če se sebičnsti, ki se ji je zahotelo še oblasti, pridruži tesnosrčnost in omejenost, nastanejo tabori, boj celih skupin, nesposoben boj, kjer začno strašiti pošasti: laž, obrekovanje, preganjanje - vse v imenu resnice in pravice - a Resnica in Pravica se osramočeni jokata na samem...”

Iz knjige *Moj obračun*, ki vsebuje spomine pokojnega predsednika Slovenske matice, akademika Franceta Koblarja.

Odprto pismo g. Milanu Kučanu

Dne 9. julija 1998

V Beli krajini ste ob obletnici prihoda prve zavezniške vojaške misije 28. junija t.l. podali par izjav, ki prizadevajo našo Zvezo, našo pokojno slovensko vojsko, Domobrance in sicer

- Da so povojni pomori zločini, za katerega ni opravičila. Prav in hvala.
- Da so Domobranci vzeli orožje od okupatorja in da so se borili proti lastnim ljudem. S tem krivičnim očitkom jemljete dobro ime našim pokojnikom, dejansko ste jih po njihovi biološki smrti ubili tudi v duhovnem, moralnem oziru.

- Pred kratkim ste v Berlinu v mednarodni areni povedali, da Vi državniki ustvarjate občasno zgodovino. Denajsko je tako. Bojimo se, da je ta zgodovina lažna, tendenciozna. Čas jo bo popravil. Dovolite, da omenim samo par težkih netočnosti, opustitev, katere se tičejo Vas.

- Nikoli ne omenjate obdobja rdečega terorja v naši domovini, s tisoč in več žrtvami. Ta je trajal celo leto do nujne reakcije naroda sredi julija 1942. To obdobje bi moral biti edini predmet priznanj, obžalovanja krivcev.

Vse, kar je sledilo je bila nujna posledica. V tem je bistvo sprave!!!

- Obsojate neopravičeno Generalnega Državnega Tožilca g. Drobniča, ki je pravilno označil neki „upor“ 26. aprila kot netočen. Gre za veliko prevaro v naši zgodovini, ki jo Vi g. Predsednik nadaljujete.

- Obsojate Domobrance češ, da so vzeli orožje od okupatorja, četudi je to bila njihova pravica in dolžnost iz vidika nujne samoobrambe in iz vidika mednarodnih konvencij in prakse. Očitajte, da so se borili proti lastnim ljudem. Borili so se proti svojim ljudem, ker so jim ti stregli po premoženju in po življenju. Od pamtiveka je dovoljeno in zaukazano braniti lastno življenje.

- Cenjeni g. Predsednik. Vaše besede v Rogu „Mi smo pobijali - Vi ste pobijali“ ne zadostuje za spravo. Ustvariti hoče neko simetrijo, enakost krivde, kar je očitvena zgodovinska potvorba. Fortmulacija sprave mora obsegati priznanja dejanj, ki so zakrivila našo tragedijo, obžalovanja krivcev. Ako tega prizadeti ne spravijo skupaj je bolje, da sprave ni. Tragedija je bila tako velika, trpljenje dela naroda tako grozno, da na tem področju niso možni nobeni kompromisi z resnico in pravico.

Blaž Potočnik,
predsednik DPB TABOR - Kanada

Slede podpisi odbornikov in članov

Paberkovanje

Branko Rozman, Družina, 26. julija 1998

Ne, resnice ni mogoče umoriti!

To bi morali vedeti tisti, ki se zadnji čas z vse mogočimi miselnimi vrtolomi naprezajo, da bi opravičili revolucijo in polstoletni totalitarizem po njej. In teh je kar nekaj v vsem družbenem stožcu od vrha do spodaj. Znani zgodovinar in pisatelj sta pred kratkim napisala nekašno spomenico v omenjenem slogu, ki jo je med drugim podpisala vrsta znanih imen iz prejšnjega režima. Poseben razlog za vsiljevanje partijske resnice je, da mora po zahtevi Evrope parlament sprejeti obsodbo komunizma in njegovih zločinov. To bi pa stare sile na vsak način rade preprečile.

Resnica je več kot znana in dokazana. NOB je bila predvsem španska stena za prikritje stalinistične revolucije (čeprav je res, da mnogi tega niso vedeli in so z njo sodelovali iz ljubezni do naroda). Cilj revolucije je bil po vojni prevzeti oblast in jo uresničevati na totalitaren način. Medtem ko je revolucija pospravila kakšnih tisoč okupatorskih vojakov, je samo po koncu vojne pomorila deset tisoč domačih nasprotnikov. Koliko tisoč Slovencev je pomorila med revolucijo in po njej, ve samo Bog.

To je resnica, ki je nikdar nihče z ničimer ne bo mogel zbrisati; ne z govori na partizanskih mitingih ne s spomenicami ne s podpisi. Resnica bo prišla slej ko prej na dan. In čas dela zanjo, hvala Bogu!

Še o „črnem dnevu Cerkljanske“

Anton Mažgon s Švedske se spominja dni, ko smo se po vojni pogovarjali, kaj vse smo doživeli in kaj slišali. O tem mi pride na misel prijatelj, partizan, ki je pripovedoval zgodbo, da nikoli v življenju ni trpel toliko kot takrat, ki je moral vlačiti mrtvece iz brezna na Lajšah. To pa zato, ker so se partizani spomnili, da so nekemu pobitemu pozabili sleči usnjen površnik. Nekaj dni po tistem grozljivem dogodku so sklenili, da se spustijo v brezno in poiščejo površnik. Na njihovo veliko presenečenje pa prav mrtveca v usnjenem površniku ni bilo več v jami. Očitno je bil ranjem in se je rešil iz jame. Pozneje so iz brezna potegnili vse mrtvece, vendar nisem vprašala, kam so jih pokopali. Ko bi bila vedela, da se bom po 54 letih ponovno spominjala teh pripovedi, bi prav gotovo vprašala tudi to. Tako pa sem brez besed vsa osupla nad okrutnostjo, molčala. Partizan, ki mi je povedal to zgodbo, je v grobu že 23 let.

Maria Podobnik (roj. Klavžar) - Forest Lake, Qld., Avstralija

Peti tabor Slovencev po svetu

Izseljensko društvo Slovenija v svetu je organiziralo peti tabor Slovencev po svetu, poimenovan „Ohranjanje slovenske kulture in šolstva med Slovenci po svetu“. Tabor - njegov osrednji del je potekal v soboto, 20. junija, v zavodu sv. Stanislava v Šentvidu pri Ljubljani - so dan prej uvedli z odprtjem razstave z naslovom „Ustvarjanje Slovencev, naseljenih po osamosvojitvi v Sloveniji“ Gre za razstavljalce Slovence, ki niso bili rojeni v Sloveniji oziroma so preživeli večji del svojega življenja zunaj slovenskih meja, vendar niso več izseljenci, ker so se preselili iz Argentine, Italije, Švice in Združenih držav Amerike v Slovenijo. Med njimi so znana in manj znana imena v Sloveniji in po svetu: slikarka Marjetka Dolinar, kiparka Zalka Arnšek, samostojni umetnik vitražist Marko Jerman, umetnostna zgodovinarica Verena Koršič Zorn, jezikoslovka in literarna zgodovinarica Pavlinka Korošec Kocmur...

Po sveti maši, ki jo je v soboto v kapeli Zavoda sv. Stanislava daroval upokojeni ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar, se je osrednji del tabora odvijal ob okrogli mizi v dvorani omenjenega Zavoda. Ravnatelj Škofijske klasične gimnazije v Šentvidu pri Ljubljani je v razpravi po okrogli mizi dejal, da je gimnazija popolnoma odprta za sodelovanje z otroki iz tujine. Državna sekretarka za Slovence v zamejstvu in po svetu Mihaela Logar in svetovalka ministra za kulturo Milena Cerar sta povedali, da bo skušala vlada napraviti za Slovence po svetu čim več, vendar vsega ni mogoče naenkrat narediti.

M.P.

Če je šlo za uporabo izjemne pomoči za organiziran odpor proti organiziranem nasilju, je bil sprejem take pomoči v takratnem času opravičljiv.

Prav je, da je bila sprejeta ta pomoč. Bili so življenjski razlogi, zato jih danes ni treba opravičevati.

Korošec

Govor predsednika ZSPB - Tabor na Spominski proslavi na Orlovem Vrhu, Cleveland (junij 1998)

Lepo pozdravljeni in dobrodošli na Orlovem Vrhu slovenske Pristave Geneva, Ohio, kjer so postavljeni spomeniki našim mučencem slovenskim Domobrancem, slovenskim Četnikom, Vaškim Stražarjem in drugim protikomunističnim žrtvam, ki so dali svoja življenja za blagor domovine.

V imenu Tabora Zveze ZDSPB pozdravljam goste iz Milwaukee, Waukegna, Chicaga, posebno današnjega slavnostnega govornika Lojzeta Gregoriča in njegovo ženo Vero, goste iz Kanade in drugih držav severne in južne Amerike, kakor tudi iz Slovenije. Posebno pa pozdravljam častitega g. župnika Francija Kosma, ki bo opravil daritev sv. maše za vse tiste, ki se jih spominjamo na današnji proslavi. Hvala lepa g. župnik.

Hvala lepa vsem okrasiteljem Orlovega Vrha za letošnjo proslavo, in vsem za sodelovanje pri sinočnjem večernem programu, kakor tudi pri današnjem. Posebno pa ge. Mari Kolman in g. Blažu Potočniku, ki bosta vodila ljudsko petje pri sv. maši.

Letos se spominjamo 55. obletnice tragedij Grčaric, kjer so bili žrtve Slovenski Četniki, tragedije Turjaka, žrtve Vaških Stražarjev, in ustanovitve Slovenskega Domobranstva. Vsi borci so se borili proti komunizmu, če ravno je imela vsaka skupina različne zamisli za dobrobit in reševanje Slovenskega naroda, v enem so bili enotni Četniki, Vaški Stražarji in Domobranci: Vsi so bili protikomunisti, in vse to nas je vezalo skupaj, da pomagamo zatiranemu slovenskemu narodu. In ravno teh se spominjamo na današnji proslavi.

V tistem obupnem času po Italijanskem razpadu v letu 1943, je bil od Boga poslan general Leon Rupnik, in organiziral, ustanovil Slovensko Domobranstvo, ko je narod obupal za rešitev, kot je izgledalo, da je vse izgubljeno. Slovenski narod je dobil pošteno

zaščito, skoraj za dve leti, pod vodstvom generala Leona Rupnika in Slovenskih domobrancev. Zavezniki so nas pahnili v propad, in skoraj vse Slovenske Domobrance izročili Titovim komunističnim slovenskim partizanom, kateri so jih mučeniško pomorili in poklali, narod prepustili suženjstvu komunizma, Domobrance pa proglasili za izdajalce slovenskega naroda, z generalom Leonom Rupnikom na čelu in škofom Gregorijem Rožmanom.

Imeli smo generala Leona Rupnika, imeli smo duhovnega vodja škofa Gregorija Rožmana, ki sta pametno in modro vodila slovenski narod, v času tuje okupacije in komunistične revolucije v Sloveniji pod geslom: BOG, NAROD, DOMOVINA.

Obljubimo njim, da njim ostanemo zvesti in, da cenimo njihove žrtve. Slava jim!

Hvala lepa in Bog vas živi!

Milan Zajec

Slavnostni govor domobranskega častnika Lojzeta Gregoriča

Nedelja 21. junija pri Spominski kapelici

Pozdravljeni najprej č g. Franci Kosem, člani Tabora ,in vi vsi, ki ste se udeležili današnje spominske proslave! Vsako leto obhajamo eno obletnico iz naše polpretekle zgodovine. Zato je prav, da se spomnimo naših prvih mučencev - vaških stražarjev ob 55. obletnici prvih množičnih umorov, grozodejstev, ki so se vrstili od Turjaka, Vel. Osolnika, Velikih Lašč, Kočevja, Grčaric, Jelendola in Mozlja in še po celi Dolenjski in Notranjski.

Priklicati si moramo kako se je pričela ta žalostna, kruta doba za slovenski narod po aprilu 1941. Cvetna nedelja... razpad jugoslovanske vojske, države, popoln nered, brez pravega poveljstva, mogoče največ zaradi hrvaškega izdajstva, ko so proglasili samostojno Hrvatsko.

Italijani, Nemci in Madžari so razkosali in zasedli Slovenijo. V takozvani Ljubljanski pokrajini so Italijani dali nekaj statut: zjamčena je bila kulturna avtonomija, noben slovenski časopis ni bil ukinjen, nobena šola nasilno zaprta, slovenski jezik je bil enakopraven italijanskemu,

italijanščina je bila v šolah obvezen predmet, pustili so do neke mere pravno in gospodarsko neodvisnost. Večina slovenskih uradnikov je ostala na svojih prejšnjih mestih. Pustili so tudi pri miru veliko beguncev iz Gorenjske, Štajerske in Prekmurja, kjer so Nemci in Madžari takoj pričeli preganjati in uničevati slovenski živelj. Italijani so tudi pustili vrnitev Slovencev iz Srbije in Hrvaške, kamor so jih preselili Nemci.

To za Slovence skoraj ugodno stanje je pretrgala KP s svojo nenadno akcijo, pozivom za oboroženo vstajo proti Italijanom. To se je zgodilo šele tedaj, ko je Hitler prelomil pakt s Sovjetsko Rusijo in jo napadel 22. junija 1941. To je tudi pravi datum ustanovitve OF, ne pa kot zdaj trdijo in proslavljajo 27. april. Obstoja namreč pisno navodilo komandantom, komisarjem in komandirjem z dnevom 11. junija 1942, ki pravi: „1. julija je prva obletnica ustanovitve slovenske partizanske vojske, mislite na dostojno proslavo! Njihova pesem: „Naglo puške smo zgrabili in odločno z doma šli, ko sovjetski so junaki, skupni boj oklicali.“

CK KPJ je pozval vse jug. narode na borbo proti okupatorju na strani Sovjetov in pod vodstvom KPJ. „Ne dajte se zapeljati od domačih reakcionarjev, ki so v službi fašističnih razbojnikov“. OF je bila samo krinka in pretveza, šlo je samo za oblast KP. V pozivu KPJ k oboroženi vstaji ni niti besede o Italijanih, Nemcih ali Madžarih. Govori samo o nekih fašistih. KP je jim dala vedeti, da so zanje okupatorji le tisti, ki bi nasprotovali njenim ciljem, to je komunistični revoluciji. V istem pozivu pa je KP že proglasila za narodne izdajalce vse državljane bivše Jugoslavije, ki se ne bi strinjali z idejami KP. Tako so veren, miren in pošten slovenski narod proglasili za narod izdajalcev. KP ni šlo za osvoboditev slovenske domovine, ne za kakšno obnovitev Jugoslavije, ne za kakšno pomoč zapadnim zaveznikom kot je to trdila njihova propaganda. Namen KP je bil ustanoviti boljševisko balkansko zvezo in jo dati v naročje velikemu Stalinu. Vodilni komunisti, kot so Kidrič, Kardelj, Polič, Fajfar, Popivoda so stalno povdarjali da imamo v borbi v Sloveniji vedno pred očmi samo korist Sovjetske Zveze, Kominterne, Stalina! Vse delo OF - KP je izvenelo v geslo: Slovenija svobodna, sovjetska bodeš ti! In pesem slovenskih partizanov pravi: Na klic kominterne združite se v čete, v boj za sovjete, rdeče smo fronte bojevniki mi, ker naše je geslo: Sovjeti smo vsi! Slov. partizanska vojska je bila torej vojska sovjetov - kominterne. Glavni namen je bil uničiti tisti del slovenskega naroda, ki je bil glavni branilec slovenske zemlje in glavni nasprotnik tako komunizma kot fašizma ali nacizma. Uničiti so hoteli torej slovenskega kmeta in izobraženca, zlasti duhovnike in laike, ki so imeli kakršenkoli vpliv na narodno zavedne Slovence. OF - partizani niso bili narodna vojska, bili so razredna vojska. Komunistom

je bil namreč več vreden tujec, njihov simpatizer, kakor pa pošten rojak, ki ni bil komunist. KP je učila smrtno sovraštvo do lastnih ljudi, ne pa do tujcev. S tujci, to je okupatorjem - v ljubljanski pokrajini so bili to Italijani -, so v resnici bili v dogovoru in sodelovanju; med vojsko smo to samo sumili, zdaj pa vemo, da se je to v resnici godilo in obstajalo. Po drugi strani pa je OF le izzivala Italijane le toliko, da so izvajali represalije nad nedolžnim ljudstvom... Po ljubljanskih ulicah in cestah so padale žrtve revolucije pod streli Vosovcev: Fanuš Emer, Avgust Praprotnik, Fortunat Majdič, dr. Lampret Ehrlich, Viktor Rojc, Francek Župeč, Jaroslav Kikelj... Po deželi pa je bilo drugače. Izbirali so si ljudi, ki so imeli kaj vpliva po vaseh na vaščane, ki niso simpatizirali s komunističnimi idejami: župani, duhovniki, sodniki, ugledni kmetje, učitelji, staro in mlado, matere, žene in dekleta... Vsi so bili pobiti brez usmiljenja s krampi, lopatami, sekirami, pretepeni in zmaličeni, ustreljeni ali z noži razrezani. Teh žrtev je bilo preko tisoč... 1500... Ti ljudje niso bili vojaki, niso imeli orožja. Ti niso bili okupatorji. A morili so jih, ker se niso hoteli ukloniti idejam KP, ker so mislili drugače in to je bilo dovolj, da so jih pobijali brez kakršnih koli dokazov ali sodbe. Po celi deželi sta vladala strah in groza. Nihče ne vedel če bo še dočakal jutrišnji dan. Ljudje so se skrivali, niso si upali več spati po domačih hišah. Po nekaterih krajih kot je bilo v Št. Joštu, v Loškem potoku in v nekaterih vaseh v Loški Dolini, so se začeli zbirati mladi fantje po gmajnah in gozdovih, da bi si ohranili življenje. Pa ni bilo zadostnega orožja, da bi lahko branili sebe, svoje ljudi in svoje vasi, tako, da so se nazadnje odločili, da gredo k Italijanom prosit, da jim oni dajo puške in jim tako omogočijo, da lahko varujejo svoje in svoje vasi. Končno so jim Italijani le dali nekaj zastarelih pušk in nekaj nabojev (5). Tako so po raznih krajih počasi nastajale Vaške Straže. To so bile postojanke obrabnega značaja. Samo branili so se, če so bili napadeni. Veliko ljudi je hodilo spat v tiste vasi, kjer so bile vaške straže tudi živino so gnali tja s seboj.

Potem govornik nadaljuje z opisom VS in četnikov, borbe v Grčaricah in Turjaku ter zaključuje:

Tako se je končala prva postaja križevega pota slovenskega naroda. Velikanske žrtve. Stotine in stotine mladih življenj! Zato je prav, da se letos ob 55. letnici spomnimo teh naših prvih protirevolucionarjev, mrtvih in živih, katere je general Leon Rupnik zbrl v močno, nepremagljivo Domobransko vojsko.

Naj nam vedno ostanejo v spominu junaki - mučenci Turjaka, Grčaric, Velikega Osolnika, Mozlja, Jelendola, Notranjske in Dolenjske!

Slava jim!

Spominska proslava na Orlovem vrhu v juniju 1998

Komaj smo si rekli „Zbogom in na svidenje“ že je leto minilo in smo se spet veseli pozdravljali na Orlovem vrhu. Leta hitijo z brzovlakom!

Letos smo se spominjali 55. obletnice pomorov v Grčaricah, Mozlju, Turjaku in vseh tistih tisočev, ki leže po gozdovih in jamah v naši domovini Sloveniji.

Kot vedno je bil Orlov vrh ves v zastavah in cvetju - ob kapelici polno svečk, domobranec je stal „mirno“ ob Beli steni. Domobranske pesmi so odmevale čez pristavo. Prišli smo od vseh strani Amerike, Kanade, Argentine in celo Slovenije.

Že v soboto zvečer smo napolnili prostor pred kapelico. Odmolili smo rožni venec za pokoj vseh pobitih. Po pozdravu predsednika Zveze g. Milana Zajca je spregovoril dr. Avguštin Kuk iz Kanade. Spomnil nas je na postaje slovenskega križevega pota: Grčarice, Turjak, Mozelj, Jelendol, Vetrinje, Teharje, Kočevski rog, Toško brezno naše ponosne bolečine in sramota slovenskih boljševikov.

Sledila je recitacija iz Črne maše, nato smo zapeli „Marija skoz življenje“ in „Oče, mati...“. Zatam so se podali k kresu, ki je bil letos res čudovit - dvigal se je naravnost proti nebu.

Nedelja... zbralo se je res veliko, starih in mladih. Bil je čudovit poletni dan, vroč, vendar v senci visokih smrek, ki že 50 let rastejo okrog kapelice, je bil prijeten hlad. Zvoki ameriške in slovenske himne so dali prireditvi slavnostni povdarek. Ob slavaloku s sliko gen. Rupnika se je spreved domobrancev s clevelandskim in kanadskim praporom ter številnimi zastavami približal Beli steni, kjer so predstavniki položili venec. Narodne noše so dodale poseben čar vsej slovesnosti. Trobentač je podal pozdrav našim mučencem. Zvezni predsednik Tabora Milan Zajec je pozdravil navzoče in povedal, da se danes spominjamo treh važnih dogodkov in njih udeležencev: Četnikov iz Grčaric, Vaških stražarjev Turjaka in Domobrancev v njihovem zmagujočem poletu in tragičnem koncu. Vsi trije mejniki so isti: boj proti komunizmu za svobodo slovenskega naroda. Spomnil se je gen. Rupnika in škofa Rožmana, ki sta vodila narod v onem apokaliptičnem času pod geslom Bog, narod, domovina. Nato je prebral pismo argentinskega predsednika Tabora I. Korošca, ki pravi, med drugimi: Za narod smo žrtvovali svojo mladost, bodočnost, svoje zdravje in bili smo pripravljeni iti na žrtvenik za ta narod. Tisoči naših bratov so šli... Nam pa je Stvarnik določil poslanstvo

vztrajnosti za Boga, narod in domovino - to je tudi povelje naših bratov iz brezen!

Sv. mašo je daroval č. g. župnik Kosem, ki že 15 let prihaja med nas z velikim veseljem - tako je rekel pred začetkom. V prelepi pridigi se je spomnil vseh žrtev komunističnega nasilja, posebno še Domobrancev, vseh očetov, živih in mrtvih: „Saj danes je tudi očetovski dan“. Križ, ki nam ga pošlje Gospod je samo toliko težak kot ga moremo nositi. Mašo je spremljalo ljudsko petje pod večjim vodstvom ge. Mare in g. Blaža.

Slavnostni govornik je bil g. Lojze Gregorič iz Chicaga. Podal je izčrpno poročilo od vsega začetka protikomunističnega upora. Priklical nam je v spomin tiste strašne dni, ko so na Turjaku umirali naši fantje, ko so na Grčaricah četniki zastoj čakali na pomoč. Sledili so pokoli v Mozlju, Jelendolu in drugod. Nato ustanovitev Domobranstva, pod odločnim strokovnim vodstvom prvega slov. generala Leona Rupnika - edinega, ki je stal na krmilu slov. barke v viharju krvi in nasilja, težka pot čez Ljubelj do izdajstva v Vetrinju, in končno po velikem trpljenju, sramotenju in zaničevanju na zadnjo postajo v Rog in Teharje. „Borili smo se za Boga, narod in domovino, za lepšo Slovenijo, na katero tudi mi še vedno upamo in čakamo. Slava našim junakom!“ je zaključil govornik.

Za konec smo zapeli našo himno - „Oče, mati...“ in s tem je bila komemoracija zaključena. Po kosilu smo še povasovali s prijatelji ter si želeli srečno pot in na svidenje drugo let - Bog daj!

Mara Kolman

Triglavski spominski dan 1998

Ne bi mogli želeli lepšega dneva kot je bil letos Spominski dan na Triglavskem parku.

V velikem številu smo se zbrali za spominsko mašo in komemoracijo Triglavani in gostje iz Chicaga in okolice. Sveto mašo je daroval naš dušni vodja dr. Jože Gole, somaševal pa je lanski novomašnik g. Gregor Goršič. Med gosti smo pozdravili tudi g. Kalista Langerholca, ki je bil prvič med nami.

Dr. Gole je v pridigi poudaril pomen Spominskega dneva, in končal z opozorilom: Memento mori! Prošnje je prebral g. Franjo Mejač. Spomnil se je Svetega očeta, nadškofa dr. Rodeta, in vseh dušnih pastirjev, ki vodijo slovenski narod. Spomnil se je tudi oskrunjene Brezjske Marije, vseh domobranskih mučencev s škofom Rožmanom, vse naše mladine tukaj in doma, vseh rajnih članov društva Triglav in vseh naših bolnikov. Med mašo je pel, triglavski zbor in z njim cela

dvorana.

Po maši je g.Mejač pozdravil vse navzoče in zbor je zapel Gozdič je že zelen. G. Menčak je recitiral prelepo Kogejevo pesem „V spomin“.

Sledil je govor g. Lojzeta Gregoriča. Spomnil se je vseh pobitih v letih 41, 45, 50... Začeli so se umori, nastale so Vaške straže in Domobranci. Padel je Turjak, Grčarice, pokolji v Mozlju, in Jelendolu... In potem tistega maja, ko je bila slovenska domobranska vojska izdana in poslana v smrt. Izravnani so bili grobovi na Orlovem vrhu in na Žalah, zasute jame v Rogu in v rudnjiških jaških. Oblastniki so verjeli, da je vse skrito in pozabljeno. Pa ni tako! Duh je, ki oživlja! Ideja je preživela tirane. Danes je vse jasno - cela Slovenija je polna grobov, čeprav niso okrašeni. Ideja „Bog, narod, domovina,“ pa bo živela, dokler ne bo Slovenija res svobodna demokratska država. Vsem mučencem - borcem, ženam, materam, dekletom in otrokom pa naj velja naš večni spomin in čast.

Spominsko proslavo so zaključile tri podobe z naslovom „Nekoč in danes“, delo g. Zorka Simčiča, v katerem nam pesnik in pisatelj v zbornem govoru, s solisti, s pevskimi in glasbenimi točkami oživi pretresljiv razgovor očeta z umorjenim sinom, brata z ubitim bratom in sina s padlim očetom, legionarjem in domobrancem.

V teh pismih in pesmih je obsežena vsa stiska in groza tistih strašnih let, zgodba begunstva v tujini, na koncu pa spomini 7 letnega fantička, ki je danes 55 let star in se pogovarja s svojim ubitim očetom. S preplahom se spominja poznega večera, ko je potrkal na okno, ko je oče pokrižal otroke, potem so ga odpeljali v noč in ga ni videl nikoli več!

„POD ZEMLJO, POD ZEMLJO“ je zapel moški zbor in nadaljeval s himno „Mi legionarji, mi domobranci...“ Doma se svita nova zarja - cena, ki so jo plačali naši mrtvi bratje je obrodila sad. Vedno bliže je dan, ko bo narodni upor zoper satanovo fronto zablestel v veliki svetlobi, ko bo naša domovina res svobodna in demokratična.

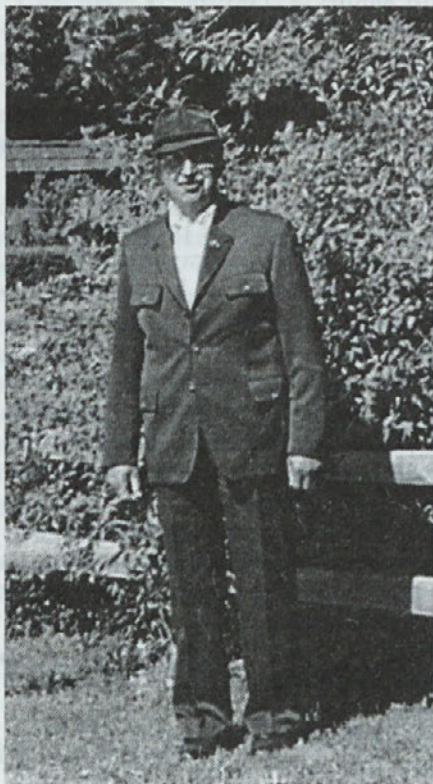
Vse tri podobe pa je povezal bralec v eno samo, odločno zavezo in obljubo, ki jo dajemo našim mrtvim bratom: „Da boste tudi vi lahko ponosni na nas žive, kakor smo mi živi ponosni na vas“.

Oče mrtvemu sinu, brat mrtvemu bratu, sin mrtvemu očetu. Očetje, bratje in sinovi z jasnim pogledom, z odkrito besedo, z odprtim srcem, tako, kot se v družini spodobi. „Oče, mati, bratje in sestre...“ S to pesmijo je bila domobranska proslava zaključena.

Šli smo še na „Domobranski grob“, ki je že poln cvetja. Tam smo prižgali svečke in pomolili za njihov pokoj. Sledilo je kosilo in srečanje z znanci in prijatelji še dolgo v lepo pomladansko popoldne.

M.K.

Anton Vogel - 70. letnik

Rojen je bil 28. maja 1928. V Cleveland je prišel leta 1951. Še prej pa je bil v bližini Albany v državi N.Y. Tu je bil zaposlen pri Republic Steel Co.; pozneje pa se zaposlil pri Illuminating Co. Tu je bil zaposlen do svoje upokojitve leta 1990.

V Clevelandu se je spoznal z deklico Marijo Stefančič in se poročil leta 1953. V zakonu sta se rodila dva dečka in ena deklica. Oba sinova sta poročena in imata družini.

Anton je bil zelo delaven pri organizaciji Tabor DSPB, je član in je tudi v odboru. Pridno pomaga tudi pri slovenskem letovišču Slovenska Pristava. Vedno je pripravljen pomagati.

Še predno je prišel tu sem iz Avstrije leta 1950, je tam veliko pomagal osebam, da so

lahko po skrivnostnih potih prestopili mejo in vstopili na Avstrijsko ozemlje. Ta skrivna pota so bila pri kraju Pliberk.

Dragi Anton, clevelandski odbor Tabor DSPB Ti čestita k Tvoji 70. letnici in Ti želi še na mnoga leta, da bi v krogu svoje družine praznoval. Tabor DSPB se ti zahvaljuje za delo, ki ga vedno z veseljem opravljaš.

Bog Te živi!

Clevelandski odbor Tabor DSPB

V SPOMIN ZADNJEMU PREDSEDNIKU SLOVENSKEGA NARODNEGA ODBORA RUDOLFU SMERSUJU

V sredo 27. oktobra 1998 bi dočakal 93 let, pa ga je Bog poklical k sebi. Njegovo krsto so prepeljali iz doma Sv. Vincencija v Lanusu v San Martin in položili v dvorani sanmartinskega doma. Vkljub slavi državnega praznika v Slovenski hiši so mnogi prijatelji počastili njegov spomin in ga hiteli kropiti v nočnih in jutranjih urah. Pogrebno sv. mašo je za pokojnika daroval župnik France Šenk, od njega so se poslovili lic. Vladimir Voršič, ing. Jernej Dobovšek in dr. Marko Kremžar.

Prvič sva se srečala pri organiziranju Kmečkega Tabora in malo kasneje na pripravljanju zborovanja FO in DK v Celju. Ko se je JSZ začela vedno bolj naslanjati na KP, je bil Smersu med ustanovitelji Zveze združenih delavcev. Tudi v Celju in drugih štajerskih industrijskih krajih. Njegovo sindikalno organizacijo so otežkočali duhovniki Lampret, Šmon in D. Petančič, ideološko nepopustljivi somišljeniki prof. E. Kocbeka in JSZ.

V času Aleksandrove diktature je postal vodilni član ilegalne SLS. Leta 1938 je bil izvoljen za poslanca (JRZ). Najbolj se je ukvarjal z delavsko zakonodajo.

Od začetka vojne do leta 1943 je vodil Ilegalno slovensko legijo in sodeloval pri organizaciji Vaških straž. Tretjega maja 1945 se je udeležil zborovanja slovenskega parlamenta, ki je oklical slovensko narodno državo v okviru federativne Jugoslavije. Smersu je postal posebno aktiven po smrti Miloša Stareta. Kot predsednik SNO je v časih politične prelomnice v domovini odločno podprl boj za Svobodno Slovensko Državo.

V slovo še nekaj: V vsem delu je veroval v dobroto ljudi. Iskal je pri vsem delu skupna izhodišča povsod, kjer je šlo za blagor in mir slovenke domovine.

Uredništvo „Tabora „ izreka ge. Jožici, sinovoma Mihiu in Juriju ter hčerkam Marjeti in Alenki globoko sožalje!

Na dan Marijinega Vnebovzetja, 15. avgusta, so položili k večnemu počitku slovenskega izobraženca, člana AKS Matija Esiha. Dočakal je 78 let. Rodil se je v kraju rojstva M. Slomška. 20. let je bil zaposlen kot knjigovodja v tovarni Hrvaškega industrialca g. Rojnice.

Naj počiva v miru!

Odšel je France Vester

V torek, 30. junija 1998 si odšel od nas, nepozabni prijatelj, odličen javni delavec, zaveden Slovenec, skrben družinski oče. Tudi zvest naročnik Tabora.

Nič več ne bomo slišali tvojih smelih korakov. Ne bo nas osrečeval tvoj vedri nasmeh. Še na misel nam ni prišlo, da bo tvoje bogato življenje tako nenadoma pretrgano.

Spoznal sem te leta 1960 na ustanovnih sestankih Slomškovega doma. Takoj sva našla prijateljske stike. Z velikim ponosom in veseljem si mi pred nekaj meseci izjavil: „Slomškov sem bil, Slomškov sem in bom ostal do konca“. Dolga leta sva v Slomškovem domu sodelovala. Bil si odličen organizator, pogumen, graditelj in več let predsednik. Bil si velik častilec našega farnega patrona in njegov posnemalec. Z velikim veseljem si sprejemal celo tvegane in težko izvedljive predloge. Odlično si sodeloval pri vsem kulturnem in družabnem delu, zlasti pri številnih slovenskih taborih. Tvoja narodna zavest je bila pristna. Rad si nastopal, postaven kot si bil v narodnem oblačilu. Bil si iznajdljiv in vedno pripravljen prijeti za vsako delo.

Dragi France: v težkih in nemirnih časih si odšel in se preselil v boljše življenje. Pogrešali bomo tvoj svetel zgled premočrnega Slovenca, pogrešali tvoje družbe. Naj ti bo lahka zdomska zemlja!

Marijan Šušteršič

DAROVALI SO

Tolstojev sklad

Ani Hočevar, v spomin na 9. obletnico smrti moža Ivana	\$ 50.-
Kolar Olga, v spomin na moža Ludvika in sestre Mici	\$ 30.-
Katica Drew, v spomin na moža Vilita	\$ 20.-

Tiskovni sklad

Berkopec Ivan	\$ 10.-
Zajec Karl	\$ 30.-
Jarem Lojze	\$ 20.-
Kolman Mara, v spomin na moža Ludvika	\$ 25.-
Kolman Mara, v spomin na dr. Staneta Kocipra	\$ 50.-
Zajec Milan, v spomin na dr. Staneta Kocipra	\$ 25.-

Socialni sklad

Berkopec Ivan	\$ 10.-
Grum Jakob, v spomin na pobite domobrance 27.čete	\$ 50.-
Kolman Mara, v spomin na moža Ludvika	\$ 25.-

Rožmanov dom

Kadunc Marija	\$ 25.-
Francka in Riko Žiarnfeld	kanad. \$ 3000.-
Rev. Guštin Jože	\$ 100.-

Dar društvu Cleveland

Dolinar Gregor, v spomin na ata, Milan Dolinar	\$ 150.-
---	----------

Naša naslovna slika

Legendarni grad Turjak

VSEBINA

Ob 55. letnici spomina na slovenski Alkazar —

Turjak! - Ludvik Perko	193
Ali je imel Cankar prav? Sami sodite! - Amer. Slov.	194
Imeli smo generala - Slovenca	195
Pozdrav in poklon junakom GRČARIC - Ivan Lavrih	199
Nauki septemberskih dogodkov 1943 - Sl. Sk.	204
Grčarice - Turjak - Boji za Turjak	207
Kako je ustreljeni bežal pred morilci	209
Ribnica, 14. avgusta 1944	212
Slavnostni govor ob Breznu v Kočevskem rogu (junij 1998) - Andrej Meglič	215
Proslava državnosti 1998 - Arh. Jure Vombergar	218
General Rudolf Maister - Slovenski junak leta 1918	224
Ko boste sodili nas... - Korošec	225
Slomšek bo prvi slovenski svetnik	226
Odprito pismo g. Milanu Kučanu - Blaž Potočnik	228
Paberkovanje - Branko Rozman	229
Še o „črnem dnevu Cerkljanske“ - Maria Podobnik	229
Peri tabor Slovencev po svetu - M.P.	230
MED NAMI	231
ODŠLI SO	239
DAROVALI SO	III

Hurlingham
Sucursal
Correo
Argentino
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 1596

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619